

SOLIDARITA

www.socsol.cz

cena 40 Kč solidární cena 60 Kč

19/116

1989: ZRAZENÁ
REVOLUCE

4
MARTIN ŠAFEEK:
ZRAZENÁ REVOLUCE

10
ANKETA:
JSEM TŘICETILETÁ/Ý SOCIALISTKA/
TA, PROČ?

18
MARTIN CHURAŇ:
RUSKÁ REVOLUCE A OBČANSKÁ
VÁLKA (IX)

6
DIANA YOUNG:
SOCIALISTÉ SE DÍVAJÍ
NA VÝCHOD

12
VALENTIN GRIMAUD:
AŽ ŽIJE SVÁTEK HUDBY, ALE
NEVRACEJTE SE DOMŮ MOC
POZDĚ

SOC SOL.CZ
SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA

SOLIDARITA

WWW.SOCSOL.CZ

3

„Soustavně číst – a tedy nejlépe i předplácet – časopis Solidarita má hned tři podstatné významy. Předně jde o normální okysličení mozku jiným pohledem na stejný svět, jenž takřka ve všech ostatních zdrojích zůstává zcela zabalen do totality cíleně selektovaných – většinou bezvýznamných – faktů a jednostranných výkladů. Solidarita do ničeho takového neupadá, naopak, je jedním z mála kroků vpřed mezi Skyllo manipulátorů shora a Charybdou neuspořádaných tlachů v digitálním vesmíru. Za druhé, se Solidaritou vstupujeme do

světa určité levicové tradice, kterou kdysi charakterizovalo heslo „Ani Washington, ani Moskva, ale mezinárodní socialismus“, tedy tradice, které jde o „socialismus zdola“, o skutečnou demokracii. A konečně: četba a předplatné Solidarity je solidaritou s ní, s jejím přetrváním na „trhu“ tištěného slova. Solidaritou s těmi, kteří usilují o reálnou a přijatelnou změnu poměrů. A ovšem solidaritou jako takovou, solidaritou vůbec, tím, co dnes společnost nejvíc potřebuje.“
Martin Hekrdla, novinář

Milé čtenářky, milí čtenáři,
číslo, které držíte v ruce, je věnované Sametové revoluci, jejíž 30. výročí nedávno proběhlo. Původně mělo vyjít před 17.11., z kapacitních důvodů to ovšem nebylo možné. Nicméně články v něm otištěné jsou do určité míry nadčasové – zejména se jedná o teoretický článek Martina Šaifka 1989 – Zrazená revoluce. Povaha minulého

režimu, kterou článek analyzuje, bude pro socialisty ve Východním bloku horkým tématem ještě dlouho. Ale i další články v tomto čísle jsou aktuální i po zmíněném výročí – jak článek Diany Young Socialisté se dívají na východ, tak anketa Jsem třicetiletá socialistka/třicetiletý socialista – proč?, na kterou odpovídali Martina Vever-

ková, Apolena Rychlíková a Vojtěch Roček.

Zajímavé pro vás jistě budou i články mimo téma čísla. Jedná se o článek o policejním násilí ve Francii od Valentina Grimauda a poslední díl seriálu Martina Churáně, analyzujícím Ruskou revoluci.

Inspirativní čtení!
Redakce

1989: ZRAZENÁ REVOLUCE

MARTIN ŠAFEEK

„Konec vlády jedné strany“, „Jakeše do koše“, „Zpátky do Evropy“ – to byla hesla revoluce, jejíž 30. výročí letos slavíme. Smetla v krátké době nenáviděný režim a začala údajná éra „konce historie“. Co se však skutečně událo? Stačí nám k vysvětlení této události oficiální příběh, že lidé porazili komunismus a že Marxovy myšlenky tak byly jednou provždy vyhozeny na smetiště dějin?

K tomu, abychom tuto otázku zodpověděli, se musíme blíže podívat na to, co ve skutečnosti bylo poraženo. Podle vládnoucího pojetí je to jednoduché – lidé skoncovali se socialismem už proto, že tento režim takto sám sebe označoval. Knihovny byly přeci plné spisů Marxe a Lenina a podobi-
zny těchto osobností nesené pionýry dominovaly oficiálním prvomájovým průvodům, spolu s hesly „Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak“. Podle tohoto přístupu byla ale Německá demokratická republika demokratická, s čímž už ale pravice tak snadno souhlasit nebude. Že se nad tím mainstream takto nezamýšlí, na věci nic nemění – cílem každé dobré analýzy je proniknout pod povrch věcí, za závoj jevů.

KOŘENY

Pro určení povahy minulého režimu v Československu je třeba se vrátit ještě více v čase, přemístit v prostoru a nastínit události ve 20. a 30. letech v Rusku, protože tamní systém byl z Ruska do Československa v podstatě exportován. Palestinský marxista Tony Cliff publikoval v roce 1948 knihu *Povaha stalinského Ruska*¹, po přepra-

cování pojmenovanou *Státní kapitalismus v Rusku* [1955]².

Cliff tvrdí, že v roce 1917 v Rusku v podstatě zvítězila v zásadě autentická socialistická revoluce založená na sovětech, spontánně vzniklých radách pracujících a vojáků. Během občanské války, intervence zahraničních mocností do Ruska a také následkem ekonomických potíží pracující třída, na které měl být režim založen, vykrvácela, přestala být třídou jakožto subjektem. Sověty se staly prázdnou skořápkou, bolševici byli pod tlakem okolností nuceni stále více ustupovat od svých radikálně demokratických zásad. Stalin, který demontoval zbytky proletářské demokracie, měl tak cestu usnadněnou a Trockij, který se snažil radikální demokracii obnovit, ztíženou, protože neměl na čem stavět – dělnická třída byla demoralizovaná a pasivní. Zlomový byl rok 1928, kdy Stalin přistoupil ke kolektivizaci a brutální industrializaci. První pětiletý plán, který začal v roce 1929, znamenal útoky na životní standart obyvatelstva. V Rusku [v tradici Mezinárodních socialistů se příliš nepoužívá sousloví SSSR. Tony Cliff se dokonce vyjádřil: „Čtyři písmena SSSR reprezentují čtyři lži: nebyl to svaz, nebyl sovětský, nebyl socialistický a nebyly to republi-

ky.“³] je etablován státní kapitalismus se stalinistickou nomenklaturou jako vládnoucí třídou a proletariátem a rolnictvem jakožto třídami ovládanými. Celá logika teorie státního kapitalismu spočívá v tom, že plánovaná ekonomika v jedné zemi není ve vakuu – konkuruje zemím s volnětržním systémem, zejména co se týče upřednostňování těžkého průmyslu za účelem zbrojení [kdy stalinské Rusko závodilo ve zbrojení ze Západem]. Celý stát pak funguje jako jedna velká firma, s tendencí výroby pro výrobu, což je podle Marxe znak kapitalismu. To znamená, že je přednost dávána investicím do výroby před spotřebním zbožím – a v Rusku spadl podíl spotřebního zboží z 67,2 procent v letech 1927 až 1928 na 39 procent v roce 1940. Ve stejnou dobu vzrostly investice do výroby z 32,8 procent na 61 procent.⁴ Systém byl zároveň vysoce neefektivní. V období let 1981 až 1985 prakticky neexistoval ekonomický růst. Velká krize nastala v období od roku 1979 do roku 1982, když produkce 40ti procent veškerého průmyslového zboží upadla.⁵ Podle Alexe Callinicos je prioritou daná armádě vysvětluje zpomalení růstu v šedesátých letech dvacátého století. Cituje sovětský odhad,

1 V angličtině dostupné zde: <https://www.marxists.org/archive/cliff/works/1948/stalruss/index.htm>

2 V angličtině dostupné zde: <https://www.marxists.org/archive/cliff/works/1955/statecap/index.htm>. Překlad do češtiny připravuje nakladatelství Solidarita.

3 Tony Cliff, *A world to win*, Bookmarks, Londýn, 2000, s. 72

4 Zdroj: Alex Callinicos, *The revenge of history*, Polity, Cambridge, 1991, s. 39

5 Zdroj: Tamtéž, s. 41

kdy v roce 1987 byl hrubý domácí produkt (HDP) SSSR cca polovina HDP USA; HDP na hlavu v SSSR byla pouze 42 procent tohoto údaje v USA. Břemeno vojenských výdajů, vydávaných na soutěžení s mnohem rozvinutější společností, bylo ohromné – v roce 1987 bylo na obranu v SSSR vydáno kolem 12 procent, dvakrát více než v Americe.⁶

Trockij v 30. letech předpovídal, že stalinismus nepřežije druhou světovou válku – jakožto bonapartismus by měl být vysoce nestabilní. V Rusku zvítězí kontrarevoluce, nebo naopak mezinárodní revoluce pomůže svrhnout byrokracii. Trockého předpovědi selhaly, nestalo se ani jedno a stalinismus se naopak rozšířil do zemí východní Evropy.

KAPITALISMUS PO KAPITALISMU

V roce 1948 neproběhla v Československu autentická revoluce zdola, která je potřeba k tomu, aby vznikl socialismus, ale puč v režii KSČ a tajných služeb. Mechanicky sem byl přenesen režim ze Sovětského svazu. Kromě vlivu sovětských „poradců“ můžeme být svědky toho, co se udávalo v SSSR, jenom v menším, například monstrózní zinscenované procesy. Popravena byla nejenom Milada Horáková, ale i marxista blízký trockismu Závist Kalandra – ačkoliv posledně jmenovaný se téměř nepřipomíná. Kvalitní umění se uchýlilo do podzemí. Postojem socialisty se nyní stává podporovat opozi-

ci proti minulému režimu, a to v celém období jeho existence od padesátých let až do revoluce v roce 1989. Socialisté stojí na straně lidí bouřících se proti invazi v roce 1968, na straně Chartistů a undergroundu v sedmdesátých i osmdesátých letech dvacátého století. Problémem ovšem je, že disent v posledních dvaceti letech neměl v Československu podobu masového hnutí pracujících jako v Polsku Solidarnosc a autenticky levicových osobností bylo v Československé opozici málo – když nepočítáme reformní komunisty, tak se v podstatě jednalo jenom pár jedinců, jako byl Petr Uhl a Egon Bondy. Povaha disentu, který se logicky postavil do čela protestů, se pak podepisuje i na charakteru Sametové revoluce. Jednalo se o skutečnou revoltu, sám ještě pomatují Prahu, kdy byla každá výloha polepena doma vyrobenými revolučními plakáty, ohromné demonstrace na náměstích a generální stávkou dělníků. Ale pro každou revoluci je zásadní nejen spontaneita zdola, ale i její vedení. A to rozhodně nebylo radikálně levicové, v Občanském fóru naopak postupně stále více nabývá na síle klika kolem Václava Klause, který prosazuje šokovou doktrínu zavedení neoliberalních reforem, privatizace a škrťů („utahování opasek“).

Revoluce v roce 1989 tak byla přechodem od kapitalismu státního ke kapitalismu volnětržnímu. Můžeme tak spolu s Tonym Cliffem prohlásit, že se

nejednalo ani o krok zpět ani o krok kupředu, ale o krok stranou.⁷

JAKÁ JE TEDY NAŠE SITUACE DNES?

Ti, kdo se dnes hlásí k myšlence skutečného, demokratického socialismu zdola, jsou tak v paradoxní situaci: přestože minulý, státně-kapitalistický režim odmítají, jejich myšlenky jsou v podstatě automaticky s odkazem na zločiny minulého režimu označovány za z podstaty špatné a nebezpečné. Tento režim, který na skutečnou lidskou emancipaci rezignoval, je dnes ztožňován s jakýmkoli emancipačním bojem – a právě to je mocný argument pro všechny současné zastánce statu quo.

Minulý režim ale skončil a už se nevrátí – neboť takový návrat možný není. Musel skončit, protože se zcela odcizil od svých vlastních ideálů a stal se skomírající gerontokracií ničící životní prostředí. Zůstala po něm jen nástupnická organizace tehdy vládnoucí strany, KSČM. Tato strana, která se nikdy jasně neodstříhla od své minulosti, zabírá stále místo na levicové parlamentní scéně, a v posledních letech má i „kvazivládní“ angažmá. I mnozí lidé na levici, jimž je tato strana myšlenkově vzdálená, podléhají pocitu, že radikálně levicová politika se bez ní hledat nedá. To je ale nebezpečná iluze, je opět potřeba zdůraznit, že skutečné radikální levici musí být zcela cizí konzervatismus a „nahnědlost“.

Pro dnešek i budoucnost progresivních socialistů může být pojetí sametové revoluce jako kroku stranou užitečné v tom, že nám připomíná, že je třeba kriticky studovat nejen současný režim, ale právě i ten minulý – a to znamená vnímat nejen různé způsoby útlaču a perzekuce, ale také každodennost a to, jak běžný člověk zakoušel tento systém – koneckonců, pozornost mnoha historiků se k této perspektivě již obrátila. Znamená to ale také dívat se na podobnosti těchto dvou systémů – produktivistická logika, technokratiismus, závislost na fosilních palivech, zhoršující se životní prostředí, špatné pracovní podmínky, bytová krize, klientelismus, deficit demokracie i naše postavení semiperiferie v rámci globálního kapitalismu jsou společnými charakteristikami těchto režimů oděných do dvou různých hávů.

⁷ Tony Cliff, *Marxism at the Millennium*, Bookmarks, Londýn, 2000, s. 29

SOCIALISTÉ SE DÍVAJÍ NA VÝCHOD

ROK 1989. POHLED ZLEVA.

DIANA YOUNG

Sociolog Corey Dolgon rád vypráví historku z doby, kdy byl postgraduálním studentem na University of Michigan. Na začátku roku 1992 se na seznamu prací, které měly být obhájeny, objevila jedna s názvem „Proč je Sovětský svaz stabilní velmoc“. „Pomyslel jsem si, že to bude asi těžké obhájit“, říká Dolgon.¹ O několik let později v květnu vydal British Journal of Politics and International Relations speciální číslo věnované konci studené války. V úvodu k tomuto číslu autoři konstatují:

„Konec studené války je událost, která změnila svět a která zároveň unikla expertům na mezinárodní vztahy. Tito teoretici měli představy o tom, jak by studená válka mohla skončit, ale nečekali, že její konec opravdu přijde, a proto byli velice překvapeni skutečným během událostí stejně jako všichni ostatní.“²

Jedná se o přínosný pohled na věc, který není politologů vždy sdílen. A přináší úlevu, protože většina lidí si události před 30 lety pamatuje jako náhlé, bez předurčení, kdy došlo k rychlému rozpadu sovětské struktury přímo před našima očima.

Najdou se však i chytrolíni, kteří tvrdí, že vše bylo předurčené k pádu již od léta roku 1989 nebo kvůli volbám v Polsku na jaře stejného roku či kvůli neúspěchu Glasnosti a Perestrojky po nástupu Gorbačova v roce 1985 či dokonce kvůli stávkám v Polsku, které

vedly k vytvoření Solidarności v roce 1980 nebo díky sovětské invazi do Afghánistánu atd.

Železná opona je matoucí metafora, protože naznačuje, že určitá oblast je ohraničena neprokonatelnou bariérou. Socialisté na Západě měli přístup k informacím o politické situaci na Východě. Proto například už na začátku Pražského jara v roce 1968 vznikl v zahraničí Výbor na obranu československých socialistů. Tato skupina byla vytvořena v exilu Janem Kavanem, ale jejími členy byla také jména známá čtenářům New Left Review. Podobně na začátku 70. let 20. století vznikl Mezinárodní marxistický spolek [International Marxist Group, IMG], který vydal práci s názvem „Revoluční levice v Československu“ [1974?], stejně jako další, pojmenovaný „Petr Uhl a uvěznění Chartisté v Československu“ [1979]³. Od roku 1977 začal od stejného okruhu lidí okolo IMG a NLR vycházet „Labour Focus on Eastern Europe“ [Dělnický pohled na Východní Evropu], původně s podtitulem: „Bulletin obrany socialistů se zaměřením na Východní Evropu a SSSR“. První číslo z roku 1977 obsahuje článek od Jiřího Pelikána a Jana Kavana o „Chartě 77 a nové opozici v Československu“. ⁴ Proč tedy, vyzbrojení informacemi o událostech a situa-

ci v Československu, nebyli socialisté schopni předpovědět pád SSSR lépe než politologové?

Stojí za zmínku, že IMG považovalo východoevropské země za dělnické státy deformované naroubováním byrokratického sovětského modelu, jejichž ekonomický a politický vývoj byl podřízen prioritám vedoucích byrokratů v Moskvě, zatímco SSSR byl podle IMG zdegenerovaný. Na západě se rozdíly ohledně analýzy povahy SSSR a jeho satelitů staly kritickým bodem, který rýsoval dělicí linie v revolučně socialistickém hnutí.⁵ Jak byla tedy východní Evropa vnímána v 80. letech? Jak byla zobrazována a jak jí bylo porozuměno? Jeden ze způsobů, jak si udělat nefalšovanou představu o myšlenkových proudech v minulosti, je skrze analýzu publikací jednotlivých hnutí. Žurnál Komunistické strany Velké Británie [CPGB] s názvem Marxism Today je kulturním fenoménem sám o sobě a zaslouží si samostatný článek.⁶ V letech 1987 a

<https://redmolerising.files.wordpress.com/2016/01/pravda-vitezibulletin-of-the-committee-to-defend-czechoslovak-socialists.pdf>

<https://www.marxists.org/history/etol/img/img-pamphlets/index.htm>

<http://labourfocus.gn.apc.org/archive.html>

⁵ Bernard Regan, „Osobní komunikace“

⁶ Marxism Today byl převzatý reformistickým/eurokomunistickým křídlem Komunistické strany Velké Británie v roce 1977. Stal se známým díky svým komentářům, na které měl vliv

¹ Osobní komunikace

² British Journal of Politics and International Relations, svazek 11 číslo 2, květen 2009

³ Bernard Regan se vyjádřil, že existovaly pokusy o pašování literatury, jako byla Trockého Zrazená revoluce, do Východní Evropy

⁴ Mnoho z těchto dokumentů je ve vlastnictví autorky. Nicméně můžete je shlédnout také zde:

1988 jsme se v něm dočkali několika krátkých článků o Maďarsku, Polsku či SSSR a série rozhovorů s hlavním komentátorem dění v SSSR Monty Johnstonem. V červenci 1988 však vyšel také rozsáhlý článek od Fedora Burlatskyho, který je popisován jako „žurnalista a poradce Gorbačova.“ V článku se volá po konci státního socialismu a nastolení „občansko-společenského socialismu.“⁷ Je třeba poznamenat, že Gorbačovova snaha o „reformu seshora“ byla nazírána revoluční levicí velmi skepticky. Socialisté, kteří si toto označení zasloužili, věřili, že socialismus povstane z činnosti rozvinuté dělnické třídy, a nikoliv snahou nejvyšších zástupců Politbyra. Nikdo v 80. letech 20. století by však nepopsal Marxism Today jako revolučně socialistickou publikaci.

V lednu 1989 Neal Ascherson podotknul, že Gorbačovova „revoluce seshora“ přinesla mnohem více nejasností namísto slibované strukturální reformy. Na Západě byla tato nejasnost vnímána s pochybami o cílech sovětské zahraniční politiky. Ascherson mluvil o tom, že víra v „pražské neo-stalinisty“ slábně a že se je Sověti mohou pokusit svrhnout. Na druhou stranu, očividná „stabilita“ Československa v porovnání s

poststrukturalismus. Příspěvatelé byli velice známí levicoví novináři. Politicky časopis podporoval reformistické křídlo Labour party a můžeme na něj pohlížet jako na předchůdce blairismu.

http://banmarchive.org.uk/collections/mt/index_frame.htm

⁷ Marxism Today, červenec 1988, s. 30-33.

Polskem byla podle Aschersona „... zdrojem velké úlevy a ujistění pro sovětského vůdce“. Z Aschersonova pohledu neměl nikdo v Sovětském svazu dostatečnou pravomoc rozhodnout mezi „... bezpečnostními zájmy SSSR a interními strukturami států Varšavské smlouvy“. Proto začal Ascherson v lednu 1989 spekulovat o tom, co by se stalo, kdyby například v Maďarsku vznikl pluralitní systém.⁸ Četba Marxism Today tedy vyvolávala dojem, že změna v Sovětském svazu přinese změnu i do východní Evropy, ale její forma je stále nejasná.

Critique je na opačné straně spektra oproti Marxism Today. Tento „žurnál socialistické teorie“ nebyl spojen s žádnou konkrétní politickou stranou nebo spolkem a zaměřoval se na analýzu dle trockistické ideologie v opozici vůči stalinistickým zkresením marxismu. Stěžejní myšlenkou byl názor, že stalinistický systém brzy zkolabuje a systém kapitalistické tržní ekonomiky se navrátí. Otázkou zůstávalo jak a kdy. Jeden by tedy čekal, že tady najdeme vizionářský vhled do situace. Critique byl však v 80. letech nepravdivou publikací. Dočteme se zde o „Zprávě o závislosti na opiu v Polsku“ a „Zdraví polského zdravotnictví“, ale žádná Kasandřina varování o blížícím se kolapsu. Až teprve v roce 1993, kdy Hillel Ticktin vydal jeho knihu „The Political Economy of Class in the Transitional Epoch“, vznikla ucelenější třídní analýza kolapsu Sovětského svazu.⁹

⁸ Marxism Today, leden 1989, s. 8-11.

⁹ Critique, Vol 20 (1), 1993.

IMG se rozpadl v roce 1982, přestože jeho členové si samozřejmě udrželi určitou míru vlivu v socialistickém a dělnickém hnutí. New Left Review bylo publikací, kde se stále ozývala ozvěna názorů IMG. Od počátku 80. let NLR dobře pokrývalo dění v Polsku a Gorbačovově SSSR. V létě 1989 vyšel článek s názvem „Krise maďarského socialistického projektu“ a až v čísle pro září/říjen stejného roku mluví Ralph Miliband o „rozsáhlé změně“ probíhající v komunistickém světě, která se jistě stane jedním z milníků dvacátého století.¹⁰ Po Sametové revoluci, na začátku roku 1990, vyšel v NLR rozhovor s Petrem Uhlem nazvaný „Boj o socialistickou demokracii v Československu“: „To není pravda!“ reaguje Uhl, když tazatel mluví o tom, že „... anti-komunisté, zdá se, vytvořili jasný přechod od komunismu k demokracii.“ Uhl dodal: „Žádný jasný přechod nevznikl. Naopak, mnoho z nich podporuje autoritářský systém. Chtějí uklidnit revoluční nepokoje, aby mohla v klidu proběhnout jejich ekonomická „reforma“.“¹¹

Přestože rychlost událostí v roce 1989 všechny překvapila, trockisté očekávali kolaps od založení Čtvrté internacionály v 30. letech 20. století. Bernard Regan píše:

„Při pohledu zpět neměl být konec monolitické struktury Sovětského svazu tak velkým překvapením. Pro ty

¹⁰ R. Miliband, 'Reflections on the crisis of Communist Regimes', New Left Review 1/177 (září/říjen 1989), s. 94

¹¹ New Left Review, 179 (Jan/Feb 1990), s. 94.

z nás, kteří si vytvořili politické povědomí pod vlivem Trockého kritiky stalinismu a prací spisovatelů jako Isaac Deutscher, Ernest Mandel a dalších, byla větším překvapením rapidnost, s níž k pádu vratké sovětské struktury došlo než pád samotný.¹²

Socialist Workers Party [SWP] neměla křišťálovou kouli a nemohla předpovědět rozruch v druhé polovině 80. let 20. století. A podobně jako ostatní skupiny, věnovala SWP pozornost dění ve střední Evropě, zejména v Polsku.¹³ Samozřejmě, SWP neviděla selhání Sovětského systému jako krizi socialismu, ale jako krizi kapitalismu, konkrétně státního kapitalismu. V přehledovém článku z roku 1990 Chris Harman píše, že kolaps SSSR poukazuje na selhání dvou různých teorií. Jedna z nich byla podporována CPGB a mluvila o tom, že na Východě vzniká socialismus a

druhá, podporovaná ortodoxními trockisty říkala, že Sovětský svaz je degenerovaný nebo deformovaný dělnický stát. Víra v to, že pád Sovětského svazu nějakým způsobem ospravedlní teorii státního kapitalismu, vedla k dlouhé debatě na stránkách žurnálu *International Socialism* mezi Harmanem a Ernestem Mandelem. Ve zkratce, Mandel pochyboval o míře, do níž mohl být Sovětský svaz považován za kapitalistický vzhledem ke specifickému charakteru tamní byrokracie, plánování a absenci tržních mechanismů. Harman poukazoval na Mandelův příliš krátkozraký pohled na zřetelný vývoj post-stalinistické ekonomiky, spolu s počínajícím imperialismem, potlačováním dělnických hnutí ve Východním Německu, Polsku a Československu, čímž nabourával myšlenku, že se jednalo o degenerovaný dělnický či progresivní stát.¹⁴

Možná neexistovala žádná jasnozřivost mezi socialisty, stejně jako mezi experty na mezinárodní vztahy, ovšem události roku 1989 zcela určitě měly vliv na levicovou politiku na Západě. Na začátku 90. let trockistické skupiny přicházely o členy, s výjimkou SWP, která v roce 1994 vyrostla na 10 tisíc členů. John Kelly spekuluje o tom, že důvodem pro tento vývoj bylo „... až unikátní pohrdání tím, co bylo nazýváno státně kapitalistickými státy východní Evropy, jejichž konec byl důvodem k oslavám, nikoliv smutku.“¹⁵

Ovšem samozřejmě to, čeho jsme svědky nyní, není triumf kapitalismu, ale místo toho přeskakujeme od jedné krize k druhé, zatímco planeta hoří. Neoliberalismus, jehož průkopníky byli Reagan a Thatcherová v 80. letech 20. století, se stal normou pod maskou globalizace. Na konferenci National Union of Teachers v roce 1992 jsme debatovali o „profitu z míru“ a místo toho jsme zažili 30 let neustálého válčení v Evropě, na Blízkém Východě, v Africe a v Asii. Jak podotýká Kate Hudson, generální tajemnice Campaign for Nuclear Disarmament (Kampaň za nukleární odzbrojení): Když byla eliminována hrozba komunismu, sociálnědemokratické strany se začaly předhánět v tom, kdo co nejrychleji opustí myšlenky sociální spravedlnosti. Je tedy fér říci, že pád Berlínské zdi vedl k vládám Blaira a Schrödera.¹⁶ V návaznosti na posun sociálních demokratů směrem doprava přišel vzestup populistických stran, jako Berlusconiho „Forza Italia“ od roku 1994, a s nimi zvyšující se míra rasismu, xenofobie, útoků na lidská práva atd. Od roku 1989 zažíváme nespoutaný kapitalismus. Levice musí zareagovat s podobně nesentimentální strategií, která sjednotí dělnickou třídu s cílem nahradit kapitalismus sociální spravedlností, která může fungovat pouze v socialismu.

rokem 1991, zemřel by Ernest Mandel pravděpodobně šťastnější, Kolaps SSSR neztvratně ukázal, že jeho verze „trockismu“ se radikálně mylila, a že se mylil celých 50 let. . Revoluční historie, svazek 6, č. 1 (zima 1995-6)

12 Osobní komunikace

13 Viz např. *International Socialism*, zima 1981, zima 1998.

14 *International Socialism*, jaro 1990, zima 1990. Sean Matgamna z SWP píše: „Pokud by zemřel před

15 John Kelly, *Contemporary Trotskyism* (2018), s121.

16 Osobní komunikace

ELV
RÖRTE
SIE JETZT

OF
OSTFÄHRE
FÜRST

SVOBODU

JSEM TŘICETILE- TÁ/Ý SOCIALIS- TKA/TA: PROČ?

O naší generaci se smýšlelo jako o první, která již nebude zkažená životem za minulého režimu a bude si moci plně užívat výhod demokracie, svobody a nekonečného bohatnutí společnosti. Po třiceti letech se zdá být všechno jinak. Co vás osobně přivedlo k politické angažovanosti, radikální levici a přihlášení se k socialismu?"

MARTINA VEVERKOVÁ

Nebudu tu vyprávět o tom, jak jsem v sobě už na začátku puberty objevila feministku a hned jsem s tím tvrdě narazila. K socialismu mě přivedl až můj dospělý život. Vysokou školu jsem studovala v době ekonomické krize, kdy se ze všech stran ozývalo, že my, kdo studujeme humanitní obory, skončíme leda tak na pracáku nebo za kasou a o důchodu si můžeme nechat tak leda zdát. Nicméně veškerou tehdejší mobilizaci jsem sledovala spíš z povzdálí a se zmatením – nesouhlasila jsem s tím, co vláda dělala a plánovala, ale zároveň jsem nedokázala proniknout mimo její logiku, že „není jiné cesty“.

A tak se stalo, že jsem šla „získávat praxi“ do korporátní firmy. V marketingové pozitivitě jsem tak mohla zažít vykořisťování zaměstnanců, práci na neetických nebo zbytečných projektech, školení klientů.... A to, že císař je nahý, viděli všichni, ale říkali taky, že jinde to není lepší, že jinak to nejde, jinak to nebude, tak to prostě funguje. Zнала jsem i takové, kteří dělali práci, kterou nenáviděli i deset let, a možnost opustit ji byla pro ně asi stejně lákavá a nedosažitelná jako let na Mars. Na konci jsem došla k jedinému: cokoli, ale na tomhle se dál podílet nebudu.

A měla jsem štěstí: našla jsem fajn práci v neziskovce. Hlubší pohled na chudobu a sociální vyloučení, který jsem tam získala, do velké míry změnil

mou představu o charakteru společnosti, ve které žijeme. Ale věřila jsem, že v tomto systému je možná pozitivní změna, a dávalo mi smysl se na ní svou prací podílet. Touto vírou otřáslý parlamentní volby v roce 2017, kdy jsem si naplno uvědomila dysfunkčnost parlamentní demokracie. Tehdy jsem se stala členkou Socialistické Solidarity.

Práce v korporátní firmě ze mě nepochybně udělala antikapalistku, ale až tento pocit absolutní beznaděje v systému, v němž žijeme, ze mě udělal socialistku. Nechci tím tvrdit, že máme rezignovat na změnu „tady a teď“, ale říkám, že změna, kterou

potřebujeme projít, je velmi hluboká, jejím obsahem není nic míň, než překonat veškerý útlak.

Naše generace měla být tou, která je „socialismem“ nezkažená, ale také je tou, která plně zažívá rozvinuté rozpory kapitalismu. Pro mě je paradoxem, že ačkoli smyslem toho, co dělám, je bojovat za sociální spravedlnost, můžu být pro to v jakémkoli prostředí, kromě „bezpečné bubliny“, zdiskreditována. Že se chystáme slavit výročí Sametové revoluce, jejímuž obsahu jsme dnes ještě vzdálenější, než kdy dřív.

VOJTĚCH ROČEK

Letos v prosinci oslavím třicáté narozeniny, přes deset let jsem politicky aktivní a hlásím se k socialistickým hodnotám. Moje první politickou aktivitou bylo, když jsem setehdy ještě jako nijak neorganizovaný, jsem se zúčastnil na konci ledna roku 2007 demonstrace iniciativy Ne základnám proti americkému radaru v Brdech. Iniciativa vznikla přibližně půl roku před touto demonstrací a od začátku se o ní psalo a bylo slyšet, její potenciál se ukázal, když dokázala propojit různé skupiny za obecným cílem - referendem. Moje první demonstrace na mě udělala velký dojem a dala mi potřebu se organizovat. Byl jsem několik let aktivní v jedné levicové antikapitalistické organizaci a po jejím zániku v Česku jsem přes [asi?] pět let členem Socialistické solidarity. Při pravidelné politické práci jsem průběžně dostával politické vzdělání a propojoval jsem si souvislosti a nová témata od bojů proti rasismu, studentských protestů proti školnému a nebo velkých odborářských protestů do obecného antikapitalistického rámce. Potřeba změny režimu v socialismus se u mě postupně zvyšovala, a přispívá k tomu a politický vývoj a prohlubování všech negativních důsledků kapitalismu a svým způsobem můj osobní život. Nnapříklad, když jsem po třech letech na vysoké škole byl nucen hledat si práci mimo svůj obor, který mě bavil a měl jsem s ním zkušenosti. Zaměstnavatelé mně nabízeli práci pouze načerno a hlavní pracovní poměr byl

APOLENA RYCHLÍKOVÁ

Možná začnu od konce: nejsem si jistá, že se hlásím k socialismu. Dnes se hlásím především k nutné společenské transformaci, která překoná kapitalismus, k revoluci, která bude ekologická, protože jinak nebudeme - vůbec. Jistým způsobem se nepovažuji ani za radikální levice, je mi mnohem bližší spíše méně ghettoizovaná politika, založená na překonání identitární politiky a akcentování témat, která dnes utlačují většinu společnosti. Je jich bohužel nepříjemně mnoho, a to je odpověď na to, proč jsem nalevo. Exekuce, sociální nerovnosti, nedostupné bydlení, každodenní zápasy o lidskou důstojnost, drancování planety hrstkou mocných, vykořisťování, levná práce, nízké mzdy, nulová vnitřní solidarita ze strany těch «úspěšných». To jsou problémy, které dnes probublávají

podmiňován vysokoškolským titulem. Sametová revoluce podle svých cílů, nikdy nebyla dokončena a tento stav dobře vystihuje heslo z demonstrace Socialistické solidarity 17. listopadu 2018: „Sametová revoluce znovu a doopravdy“. Případně jiným způsobem ji vystihuje i další důležité heslo symbolizující sametovou revoluci a loňskou demonstraci: „Díky, že můžeme žít v exekucích!“. Výhody svobody, demokracie a nekonečného bohatství tu jsou jen pro horních sotva 10 % množství z ostatních 90 % počítá každou korunu před další výplatou nebo se bojí, kdy na dveře zaklepe exekutor, z čeho zabezpečí svojí rodinu a nejnověji se přidávají obavy v čase klimatické krize - potřebujeme změnu systému a

ne změnu klimatu. Ve střední Evropě se výrazně vytrácí levice z parlamentu a stává se skoro sprostým slovem a urážkou. Levice zapomíná na svůj program a své hodnoty. Kam, až se tatko situace může dostat, vidíme v nedalekém Polsku nebo Maďarsku. I u nás se formálně levicové strany ČSSD a KSČM často chovají proti svým hodnotám a oprávněně se stávají stále marginálnějšími. Jsem současně členem Skutečné levice, platformy, ze které vznikne nová volební levicová strana. Český levicový volič se s levicí se již často nemusí identifikovat, ale, levicové hodnoty ve společnosti stále jsou a budou, koneckonců i proto proběhla Sametová revoluce, jen její cíle stále nejsou naplněny.

v naší společnosti, a které nastupují - klimatická krize ještě prohloubí. A jsou to i problémy, které mě nutí neustrnout v nekritickém dojmání se nad těžce vybojovanou svobodou. Pro-

tože věřím, že svoboda je i rovnost. A že demokracie znamená především možnost emancipace. A ani jedno dnes tak úplně neplatí - nebo alespoň ne pro všechny.

AŽ ŽIJE SVÁTEK HUDBY

ALE NEVRACEJTE SE DOMŮ MOC POZDĚ

VALENTIN GRIMAUD

Zbytečná smrt jednoho z návštěvníků francouzského Svátku hudby není tématem, které by se dostalo do českých médií. Přinášíme proto informace o případu, který poukazuje nejen na stupňující se policejní násilí ve Francii, ale také na hlubší proměnu politické situace ve Francii, kterou lze popsat jako extremismus středu.

21. června 2019, jako každoročně, ve Francii hudba ovládla ulice. Svátek hudby se koná už od roku 1982 a rozšířil se do mnoha dalších zemí. Zosobňuje událost skutečně lidovou, která sdružuje lidi bez ohledu na jejich sociální postavení nebo věk, a nikdy přitom nebyl událostí otevřeně politickou. Přesto se ve 4 ráno koncert elektro hudby stal dějištěm v tomto kontextu bezprecedentního násilí, kdy pořádkové služby použily:

33 granátů slzného plynu
12 gumových projektilů
10 hlukových granátů

... aby hudba přestala hrát. Nic víc.

Videa natočená účastníky koncertu dobře zachycují průběh celé policejní akce. Nicméně vyjádření, která se objevila v médiích krátce poté, ukazují nejen nebezpečnost a absurditu toho, co se stalo, ale také hlubší společenskou změnu. Co se vlastně přesně stalo?

21. ČERVNA, NANTES, WILSONOVO NÁBŘEŽÍ

Wilsonovo nábreží v Nantes je místo s přístavní infrastrukturou, která je již dnes víceméně nevyužívaná – už tu neproudí lodní doprava zboží jako v minulosti, ale pro lodě je tu stále možné zakotvit. Není uzpůsobeno na to, aby se tu konala velká shromáždění, přesahuje do ústí Loiry, největší francouzské řeky, což znamená, že se tu projevuje příliv a odliv rychlými změnami výše hladiny. To také znamená, že pro někoho, kdo do řeky spadne, může být dost těžké vylézt na břeh.

I přesto se tu konal v rámci Svátku hudby elektro koncert, a to na základě dohody s radnicí města Nantes i Prefekturou, která je odpovědná za bezpečnost při takovýchto událostech. A nebylo to poprvé – podobné akce se na nábreží konají asi 20 let. Od roku 2008 je místo oficiálně považováno za nebezpečné – a přesto se dosud neudělalo nic, aby se bezpečným stalo.

22. ČERVNA, 4 HODINY RÁNO

V rámci Svátku hudby je pravidlem, že všechny hudební akce mají skončit do 4 hodin ráno. Policisté tedy připomínají na začátku toto pravidlo všem organizátorům, a dohlížejí na bezpečnost celou noc. Krátce po čtvrté hodině ranní dorazili policisté na Wilsonovo nábreží a žádali ukončení hudební produkce. Dýdžejové údajně chtěli policii vyhovět, ale publikum si přálo ještě pokračovat. V okolí nejsou budovy, jejichž obyvatelé by hudba mohla rušit, jen sklady, navíc v předchozích letech se někdy hudební produkce protáhla až do poledne dalšího dne.

Po diskusi dýdžejové opět zapojili soundsystem, aby koncert mohl ještě krátce pokračovat. Policisté, pracující v permanentním podstavu, v reakci na to použili sílu, údajně pro svou vlastní bezpečnost, a to proti mladým bavícím se a opilým lidem, na konci večera...

Na břehu Loiry se tak rozlil oblak slzného plynu a zavládla panika. Mnoho účastníků se pokoušelo chránit se a utéct. Mezi ranami obušků, se

zaslzenýma očima, škrábáním v hrdle a ve tmě je však těžké se orientovat – a tak osm lidí skončilo v řece.

Sedm z nich nakonec ze situace bezpečně vyvázlo, o den později však zavládlo na sociálních sítích znepokojení – jeden z těch, kdo byli na místě, o sobě nedal vědět, a to ani v dalších dnech a nakonec týdnech. Brzy se objevil hashtag #OuEstSteve [Kde je Steve], a to nejen na sociálních sítích, ale i na zdech po celém městě.

KDE JE STEVE?

Tento slogan, nebo spíše výkřik, byl v Nantes slyšet čím dál tím víc. Nakonec se díky nevidané mobilizaci jeho přátel téma dostalo i na celostátní úroveň, státní složky v této záležitosti totiž jinak zůstávaly neaktivní a nepodávaly informace. Policejní prefekt v rozhovoru 48 hodin po tragédii stále jen obviňoval účastníky z toho, že překročili čas ukončení akce ve 4 hodiny. Ten stejný člověk také nechal policii zablokovat po 50 metrech "Bílý pochod", konaný týden po události. V plánu bylo i protestní taneční setkání na místě události, prefekt však reagoval slovy o výši pokuty pro nenahlášené manifestace, a povinnosti nahlásit akci jeden měsíc předem. Protestní akci, která měla upozornit na pravděpodobnou smrt člověka v důsledku nepřiměřeného zásahu policie, přitom označoval jako "slavnostní setkání hudebního charakteru".

Období hledání Steva provázelo víceméně mlčení politické reprezentace. Premiér mluvil o situaci, která vyžaduje vyšetřování Generální poli-

cejní inspekce. Místní koaliční zastupitel se nad situací pohorřoval v postu na svém Facebooku. Poslanec za Nepoddajnou Francii žádal skládání účtů a obviňoval zejména současnou vládu a připomněl i další případy policejního násilí. Nicméně blízcí Steva si odnesli pocit, že politická scéna nemá zájem tuto kauzu řešit, jakékoli kroky ze strany mocných nebyly ani navrženy. Jen silná lokální mobilizace dokázala, že celá záležitost neskončila udušená a utopená....

V pondělí 29. července na hladině řeky plavalo tělo. Vylovil jej kapitán kolem plující lodi. Druhý den ráno bylo potvrzeno, že se jedná o tělo Steva.

KDO ZABIL STEVA?

#PODLEGENERÁLNÍPOLICEJNÍINSPEKCE

Ten stejný den dal premiér Édouard Philippe zveřejnit závěry vyšetřování Generální policejní inspekce. Souběh událostí se nezdál být náhodný, a tato snaha o „zvládnutí“ situace tak vyvolala výbušnou reakci. Premiér uvedl: „Ze zprávy vyplývá, ve světle zjištěných skutečností v době jejího vydání, cituji: nemůže být identifikován vztah mezi zásahem policejních sil a zmizením p. Steva.“ Je jasné, že takováto zpráva nemůže uspokojit veřejnost, naopak vyprovokovala ironickou reakci na sociálních sítích pod hashtagem # podleGenerálníPolicejníInspekce.

Premiér následně zažádal o další vyšetřování, a to Generální správní inspekci, která měla osvětlit události onoho tragického večera. Navzdory všemu se tak ukázalo, že policie je vlastně chráněna a Prefektura není nijak znepokojena, v hledáčku jsou naopak město Nantes a organizátoři akce.

ZPOCHYBNĚNÁ ZPRÁVA

Zmíněná zpráva objednaná Ministerstvem vnitra byla okamžitě zpochybněna a roli ministerstva v obsahu zprávy prozkoumali novináři z Libération. Zjistilo se, že prostředky dostupné v takovýchto administrativních vyšetřováních jsou velmi omezené a poznatky jsou odděleny od soudního vyšetřování, které provedl stejný úřad. Administrativní vyšetřování např. nemůže povolávat svědky, ale vyšetřovatelé např. mohli využít veřejně dostupná svědectví, což neudělali.

Dozvěděli jsme se také, že vyšetřovatelé ve zprávě nemohli kritizovat

rozhodnutí vydaná jejich kolegy, jelikož Generální policejní inspekce je organizací patřící pod Státní policii, která má vyšetřovat pouze „eventuální násilí“ spáchané policií. Důvěryhodnosti nepřispívá ani fakt, že i přes množství stížností ze strany protestujících z hnutí Žlutých vest vznesených ke Generální policejní inspekci během již téměř ročních protestů, nebylo dosud žádné vyšetřování zahájeno, ani nebyla provedena žádná opatření vůči policistům, kteří jsou podezřelí z překročení svých pravomocí. A rétorika odpovědných politiků zůstává neměnná: činnost pořádkových sil je výborná, bez jakékoli námitky, což povzbuzuje pokračování v násilném jednání policie.

KDO ZABIL STEVA?

#PODLEGENERÁLNÍSPRÁVNÍINSPEKCE

Závěry vyšetřování vedeného Generální správní inspekci oznámil ministr vnitra 13. září. Zpráva potvrdila, že násilnosti proběhly kvůli tomu, že hudba byla puštěna po 4. hodině ranní. Policejní zásah byl podle ní v principu oprávněný, včetně vystřelení projektilů. Nicméně určité aspekty zásahu nebyly dobře provedeny a bylo poukázáno na nedostatky v rozhodování velícího důstojníka, zejména v kontextu toho, že před dvěma lety na stejném místě, se stejnými lidmi byl zvolen taktický ústup.

Rovněž bylo řečeno, že město Nantes a Prefektura nevěnovaly dostatečnou pozornost využívání soundsystémů na Wilsonově nábřeží, nicméně nedává smysl jej zakazovat.

VZTEK A NEDŮVĚRA

Je zjevné, že takovéto závěry zcela nedostačují na to, aby vysvětlily absurdní události, které se staly. „Nábřeží zatopené slzným plynem, výstřely, rány obuškem – a to všechno jen proto, že hudba nebyla včas vypnuta – to vše se stává pouze „nedostatky v rozhodování“...“ uvedl v tiskové zprávě kolektiv Spravedlnost pro Steva.

Věni však tato aféra vyvolala i v samotné Státní policii: policejní odbory poukázaly na odpovědnost vedoucího služby v době zásahu, což způsobilo, že policejní ředitelé byli nuceni hned druhý den zaujmout k věci stanovisko – aby dotyčného chránili. Po vydání zprávy Generální správní inspekce jeden z policistů zapojených

ve vyšetřování zmínil, že je těžké zpochybnit, že použití slzného plynu může způsobit pohyb lidí v davu.

Není jasné, jestli premiér a vláda zaznamenali vztek a nedůvěru, které vyvolaly závěry zmíněných dvou zpráv – svědkové události poukazují na rozporné informace v nich a vynechání klíčových dostupných svědectví.

KDO PO STEVOVI?

Atmosféra nedůvěry k pořádkovým silám není nic nového. Můžeme se domnívat, že tato kauza se stala důležitou i kvůli systematické represí zaměřené nejdříve proti určité části populace, a následně na část čím dál tím větší, a dnes už se represe může týkat v podstatě kohokoli.

Prvními oběťmi této politiky „udržování pořádku“ byly skupiny imigrantů, kteří bydlí na předměstích. Po atentátech, které se odehrály v Paříži v lednu a listopadu roku 2015, měly dalším takovým událostem zabránit přijaté „protiteroristické“ zákony a vyhlášení permanentního „výjimečného“ stavu. Množství neziskových organizací kritizovalo přijatá opatření s tím, že „zabíjejí svobodu“. Trvalo delší dobu, než se represivní arzenál obrátil proti různým ekologickým iniciativám (např. boj proti plánu výstavby letiště v Notre-Dame-Des-Landes na sever od Nantes nebo proti úložišti jaderného odpadu ve východní Francii) a proti sociálním hnutím, jako byla Noc vzhůru v roce 2016 a Žluté vesty v letošním roce.

Můžeme vyjmenovat množství obětí policejního násilí, přesto jsme slyšeli francouzského prezidenta v březnu letošního roku říci: „nemluvte o represí nebo policejním násilí, taková slova jsou v právním státě nepřijatelná“. Zmíňme např. Malika Oussekina (†1986) – studenta, jehož rodina do Francie imigrovala, který byl smrtelně zraněn při policejním zásahu na demonstraci, ekologického aktivistu Rémiho Fraisse (†2014), Adama Traoré (†2016), mladého muže z předměstí imigrantského původu, který byl nalezen mrtvý na policejním komisariátu, svázaný a obličejem k podlaze, Zinebu Redouane (†2018), starou dámu, která stála na svém balkóně, a byla zasažena bombou slzného plynu, a teď naposledy: Steva Maia Caniço (†2019), mladého muže, který si užíval života a zemřel během Svátku hudby.

Tento seznam možná není úplný, ale je bohužel jasné, že není uzavřený. Kdo přijde na řadu po Stevovi? Radši ani nechceme vědět...

PŘÍPAD, KTERÝ UKÁZAL ATMOSFÉRU V ZEMI

Antifa kolektiv z Nantes „Nantes Revoltée“ dohledal na Facebooku sérii komentářů, které napsali policisté, a v nichž se po nalezení těla vysmívali mobilizaci kolem případu. Mezi komentáři bylo například: „ Má se [Steve] dobře? Dělá si srandu.“, „Posvěcený Steve, pořád je tu, aby dělal blbečka“, jeden z nich dokonce vytvořil mem z plakátu k filmu Aquaman s obličejem chlapce Gregorih, který byl nalezen zavražděný v roce 1984, a to s komentářem: Není potřeba předělat plakát?

Zmiňme také polemiku kolem vyjádření Johnny Blanca, redaktora pořadu „Velké tlamy“ na stanici RMC. Ten neváhal přirovnat smrt Steva ke zprávě typu, že cyklista na kole přejel psa: „Smrt Steva není záležitostí státu, ne víc, než aféra Benalla. Dnes je tu přejetý pes, takže máme celostátní aféru. Já už z toho nemůžu!“

Tento pořad se snaží prezentovat aktuality z pohledu různých aktérů z řad občanské společnosti, kteří nejsou z novinářského prostředí, právě proto, aby se dostalo hlasu různým společenským skupinám, druhotně ale také usnadňuje šíření nepodložených, manipulativních informací. Johnny Blanc je výrobcem sýrů ze západní Francie a v pořadu už z jeho úst bohužel zaznělo mnoho problematických a dokonce rasistických výroků. Po zmíněném výroků někdo počmáral sídlo jeho firmy nápisem „Spravedlnost pro Steva“ a obdržel také výhrůžky smrti. Vlna rozhořčení donutila moderátora

pořadu reagovat a obhajovat vyjádření redaktora:

„Včera jste mohli vidět, co se strhlo – Johnny byl nařčen posluchači, kteří říkali: přirovnáváte smrt Steva Canço k rozjetému psovi. Ale to není to, co Johnny řekl. Ve skutečnosti řekl, že když tu máme přejetého psa, máme tu hned politickou třídu, která reaguje. On se vnímá spíše jako třída, která nečeká na to, aby mohla reagovat. Můžeme s ním nesouhlasit, a říct mu to. Ale on je od včerejška ohrožen na životě a jeho firma byla posprejována. To co se děje Johnny Blancovi je nepřijatelné.“

Přitom ona metafora zůstává a tohle je přesně to, co vyjadřuje.

EXTREMISMUS STŘEDU

Extremismus středu je filosofický koncept rozvinutý Pierrem Sernem, který dovoluje vysvětlit evoluci francouzské společnosti od revoluce v roce 1789.

Po nestabilním období definovaném Konstituční monarchií, První republikou, Terorem, Konzulátem a Prvním císařstvím, politik konce 18. století a začátku 19. století aspiroval zejména na to, aby se stal technikem, politickým technokratem, který dokáže, aby instituce fungovaly i přes různá štěpení. Jako nestrannický nemusí být považován za oportunistu a odkazuje se k principu zdravého rozumu, umírněnosti, sebeovládání a obrany veřejného zájmu. Všechny své oponenty považuje za extremisty.

Po různých střídáních pravicových a levicových stran se Francouzi v podstatě shodují na tom, že žádné použité opatření neřeší jejich každodenní problémy v zaměstnání nebo s životními náklady, a politická opatření směřují k větší distribuci bohatství směrem k bohatým, fiskální opatření pak nejvíce pomáhají velkým firmám.

Po pětiletém mandátu Françoise Hollandy, který zklamal většinu očekávání, která vzbudil, se k vítězství v prezidentských volbách zdála předurčena radikální pravice. Tento kontext zrodil fenomén Emmanuela Macrona, který uspěl bez toho, aby pevně příslušel k nějaké politické straně, s vůlí překonat pravolevé rozdělení. Je prezentován jako muž seslaný prozřetelností.

Extremismus středu je projekt straníků na posílení exekutivní moci. Je nesen poetikou středu a oceňuje světáckou společenskost, připravuje půdu pro „muže prozřetelnosti“ a jeho úzké politické okolí, zaštiťující se přitom zdravým rozumem a ambicí překonat krizi. Tato politika vyžaduje uklidnit veřejnou debatu a „odstavit“ lidi, kteří ale v podstatě jen chrání základní principy [jako třeba ekologičtí aktivisté]. Ministr vnitra musí kontrolovat radikály [jako třeba Žluté vesty, pokud se skutečně jedná o radikály]. Režim, který nám přinesl proud extrémního středu, vede ke vzdálení se od revolučních ideálů a k obhajobě zájmů hodnostářů prostřednictvím autoritářského státu. Tato depolitizace si získává oportunistickou podporu.

Jsme tedy svědky transformace politického režimu do totalitního stavu, kde je jen jedna politická linie tím správným společenským dobrem. Všechny formy opozice musejí být potlačeny, protože znehodnocují snahu o znovunalezení stability. Chápat současnou Francii jako totalitní stát je možná šokující. Přesto, OSN na začátku letošního roku kritizovala francouzský stát za to, že ohrožuje základní svobody [konkrétně svobodu shromažďování]. Dnes už je ohrožena i svoboda tančit do pozdní noci...

Z francouzštiny přeložila Martina Veverková

ŽENY A MUŽI SPOLČNĚ

PROTI SEXISMU

RUSKÁ REVOLUCE A OBČANSKÁ VÁLKA 1917/21 (IX)

MARTIN CHURÁŇ

Před sto lety proběhla ruská revoluce. Byl to v dějinách první vážný pokus svrhnout v celostátním, potažmo celosvětovém měřítku kapitalismus a nastolit místo něj dělnický stát.

Když bolševici v listopadu 1917 silou převzali moc, setkali se jen s malým odporem. Jednak byla předchozí vláda zdiskreditována a do bolševiků většina dělnictva vkládala velké naděje, jednak byla ruská společnost tak unavená válkou, že zejména lidové vrstvy nebyly ochotny jít do války ani v těch případech, kdy v nich druhá strana vzbuzovala odpor či nedůvěru.

Změna nastala, když se na jaře 1918 už tak špatná ekonomická situace zhoršila natolik, že se realitou stal masový hlad ve městech. Brutální a přitom málo efektivní opatření sovětů [zejména vynucené реквизиce potravin na vesnici] vehnala mnoho lidí do náruče umírněných socialistů (menševiků, hlavně však pravých eserů), kteří ještě přednedávnem ztratili podporu většiny svých příznivců. Viděli jsme minule, že v Povolží a na Sibiři se pravým eserům podařilo svrhnout bolševiky ovládané sověty a nastolit „lidovou vládu“, jejímž proklamovaným cílem byla cesta k socialismu odlišná od té bolševické. Opozice však nebyla vedena výhradně shora, a to si ukážeme v tomto již posledním díle.

ROZDĚLENÉ DĚLNICKÉ HNUTÍ

Proti režimu od začátku nevystupovali jen politici. I mezi řadovými dělníky existovaly opoziční proudy, které vyslovovaly kromě hospodářských také politické požadavky. Bylo tomu tak už od říjnových dnů roku 1917, kdy menšina dělnictva protestovala proti porušování některých politických svobod [například tiskaři, kteří byli kromě svých dlouhodobých principů motivováni i tím, že je cenzura tisku přisluchovala o část obživy], v lednu 1918 nebylo málo těch, kteří nesouhlasili s násilným rozpuštěním Ústavodárného shromáždění. Stále však byli menšinou, zatímco zbytek dělnictva na usilovnou agitace umírněných socialistů příliš neslyšel. Socialistická opozice totiž v prvních měsících roku 1918 kladla důraz na „nadřídňní“ požadavky, jakými byly například právě individuální politické svobody. Z hlediska dělníků šlo ovšem spíše o zájmy vyšších tříd snících o své liberální parlamentní demokracii, která měla zajistit udržení jejich tradičních sociálních privilegií. Malý ohlas mělo i odsuzování „potupného míru“ s Německem.

Prohlubování ekonomických problémů na jaře vedlo k vlně stávek a demonstrací, v řadě míst byli převolováni delegáti do sovětů a jiných volených dělnických orgánů, bolševici byli nahrazováni umírněnými socialisty nebo bezpartijními dělníky. Krvavou podobu nabývaly protesty zejména ve městě Kolpině na předměstí Petrohradu, kde 9. května během demonstrace proti nedostatečným dodávkám potravin došlo na straně rudých gardistů k střelbě, během níž byl raněn jeden nedospělý demonstrant. Nazítří se shromáždil dvoutisícový protestní mítink, který rudé gardy opět rozehnaly, během potyček a střelby bylo opět několik protestujících zabito nebo těžce raněno. Z Petrohradu byly vyslány posily včetně obrněných vozů a ve městě byl vyhlášen vojenský stav. Zpráva o událostech v Kolpině se rozlétla po celém Rusku a v dalších dnech se v různých částech země konaly dělnické demonstrace proti represi hladových protestů, a to často i v místech, kde dělnictvo už před říjnovou revolucí tradičně podporovalo bolševiky. Pohřeb kolpinských obětí v Petrohradě se stal velkou protivládní manifestací s

rudými vlajkami a revolučními písněmi, druhá půlka května a většina června pak byly nejen v bývalém hlavním městě poznamenány vlnou stávek.

Čím byla v Petrohradě střelba do dělníků v Kolpině, byla v Moskvě střelba do železničářů Alexandrovského nádraží. 13. června 1918 tu bylo rudými gardisty na příkaz moskevského sovětu rozehnáno shromáždění pracujících v drážních dílnách. To ještě znásobilo jejich podrážděnost, a 19. června se opět sešlo protestní shromáždění, které kromě posouzení potravinové otázky mělo na programu i vytvoření hnutí schopného efektivněji vystupovat proti sovětským autoritám. Byli ostatně přítomni i zástupci opozičních politických stran. Na shromáždění se i se zbraněmi nečekaně objevili milicionáři železniční ostrahy, kteří už několik dní paralelně vedli svůj vlastní protest proti vládním opatřením ohledně jejich služebních podmínek (mimo jiné podle některých odmítali povinnost vykonávat popravu přistižených spekulantů), a doufali, že tu naleznou širší podporu. Právě jejich přítomnost vedla k tomu, že na místo byl vyslán oddíl rudé armády. O tom, co následovalo, se podání liší. Jisté je, že došlo k střelbě, kterou podle pozdějšího vyšetřování zahájili vojáci rudé armády, prý aniž by k tomu dostali rozkaz od svých důstojníků. Počet raněných dosáhl počtu nejméně šesti desítek, z toho některých těžce. Událost vyvolala mezi moskevskými

dělníky takové pozdvižení a vlnu protestů, že bolševiky vedený moskevský sovět ustanovil vyšetřující komisi, která posléze rozhodla o postavení velitelů zásahu před revoluční tribunál pro vážné selhání ve funkci. Jak uvádí historik Čurakov, o kterého se toto i následující líčení opírá, nebylo takové rozhodnutí sovětských autorit v těch měsících v Rusku ojedinělé.

Podobné události, byť třeba méně krvavé, se odehrávaly i jinde v zemi. Zároveň se objevovaly i pokusy dělníků o organizovaný postup a o vybudování nových organizací nezávislých na režimu. Tady už nešlo o pouhé hladové protesty a na rozdíl od nich se takové snahy neobešly bez podpory politických stran.

PETROHRAD: RADY DĚLNICKÝCH ZPLNOMOCNĚNCŮ

Během roku 1917 byly v Rusku tradiční volené instituce (parlament a různá místní zastupitelstva) nahrazeny sověty, doslova „radami“ (dělníků, rolníků a vojáků, jak se jim oficiálně říkalo). Kromě toho, že volební právo do nich měli pouze ti, kteří se živili vlastní prací (nikoliv tedy velkostatkáři, rentiéři či zaměstnavatelé, kterým plynuly zisky z práce jiných), se sověty od dřívějších zastupitelstev lišily tím, že voliči mohli delegáty kdykoliv odvolat. Tak od srpna do října 1917 postupně nahradili eserské a menševické delegáty bolševiky a

dalšími radikálními socialisty, takže ve dnech říjnové revoluce ovládali bolševici většinu volených orgánů. Když začala na jaře 1918 mezi dělníky znovu narůstat nespokojenost, dávali ji na mnoha místech najevo opětným převolováním svých delegátů, na jejichž místa se tak nezřídka vraceli nedávno zavržení umírnění socialisté. Oproti minulému roku byl ovšem tento trend méně výrazný.

Vedení sovětů často reagovalo tím, že možnosti nahradit delegáty před uplynutím jejich funkčního období všelijak omezovalo. Zvláště v Petrohradě se k tomu Zinovjev, který jediný tam z celostátního stranického vedení po přesunu hlavního města do Moskvy zůstal, uchyloval pravidelně. To ovšem v dělnictvu podporovalo myšlenku organizovat se mimo sověty.

Odtud vzniklo „Mimořádné shromáždění zplnomocněnců fabrik a závodů v Petrohradě“, jak zněl jeho oficiální název. Už právě název ovšem prozrazuje, že iniciativa nevznikala pouze zdola. Stejně se totiž v roce 1915 jmenovaly dělnické orgány zakládané na popud vlády za účelem spolupráce všech společenských vrstev na válečném úsilí [vláda nakonec tento experiment zavrhl a zvolené dělníky pozatýkala]. Nepřekvapí tedy, že po ustavení dělnického orgánu tohoto jména od prvních měsíců roku 1918 volali praví esefi a menševici.

Když ovšem v půlce března shromáždění zplnomocněnců vzniklo, kladli dělníci, kteří u jeho zrodu stáli, důraz na nestranickou hnutí. Tím se tento orgán lišil jak od sovětů, tak od vedení odborových svazů, kde bývali delegáti zásadně sdruženi do stranických frakcí. Svým způsobem se na to dalo dívat jako na návrat k původním sovětům z roku 1905, v nichž měly politické strany jen omezený vliv. To by nicméně byla jen část pravdy: mezi zvolenými „zplnomocněnci“, kteří se sešli na první schůzi shromáždění 13. března, bylo třicet pět menševiků, třiatřicet pravých eserů, jeden lidový socialista a dvaadvacet bezpartijních, kteří tak byli v „nestranické“ instituci v menšině.

Jak zdůrazňuje Dimitrij Čurakov, neznamená to, že celý tento podnik se od začátku odehrával v režii vedení opozičních stran – to v té době vynikalo svou neschopností dělníky výrazně ovlivnit a vůbec cokoliv významného realizovat a jeho předáci byli už často v emigraci. Roli však evidentně sehráli členové místních organizací (být se

souhlasem svých vedení], jak bylo ostatně nevyhnutelné: bez nějaké organizované síly by těžko šlo uskutečnit tak náročnou akci [voleb zplnomocněnců se zúčastnilo několik desítek tisíc dělníků]. Totéž koneckonců platí o říjnové revoluci [která vypukla neplánovaně, uspěla však díky dlouhodobé přípravě na možnou konfrontaci], do značné míry patrně i o únorové revoluci, a jak naznačují archivy, zřejmě i o kronšadtském povstání z roku 1921.

Shromáždění zahájilo jednání vylechnutím dlouhého výčtu stížností z míst, kde byli zplnomocněnci zvoleni, na nekompetentnost či bezohlednost mocenských orgánů. Následně označilo stávající sověty a jejich právě probíhající sjezd na nelegitimní, odsoudilo „potupný mír“ s Německem a vyslovilo se pro znovusvolání bolševiky v lednu rozpuštěného ústavodárského shromáždění. Rozhodlo také o budování struktur na úrovni městských obvodů, tedy struktur, které by přímo konkurovaly těm sovětským. Není bez zajímavosti, že ne všichni zplnomocněnci s většinovou linií souhlasili: na jednání zaznívaly obavy, aby se „nestranické“ hnutí zplnomocněnců nedostalo do vleku stranického boje, a také, aby jeho řízení nepřevzala „intelligence“, tedy nedělnické vedení stran, které formálně nemělo do jeho činnosti co mluvit [nemělo ani poradní hlas], vykonávalo však vliv přes neformální kanály. S nejednoznačným postojem části politicky aktivních dělníků k opozičním stranám a snahou udržet si odstup jak od bolševiků, tak od jejich odpůrců se setkáme i později.

Následující tři měsíce způsobilo hnutí zplnomocněnců petrohradskému sovětu těžké chvíle. Stávky, demonstrace a protestní mítinky se střídaly jako na běžícím páse, rozšířené byly divoké „italské stávky“ [jejich název naznačuje, že i v době, kdy dělníci celé Evropy vzlíhali k ruské revoluci, sledovali ruští dělníci, co se děje na Západě, a případně tam hledali inspiraci]. I když zdaleka ne všechny protesty měly politický podtext, Shromáždění zplnomocněnců se je snažilo sladovat do jednotného postupu – a občas, když hrozilo fyzické násilí, i mírnit: celostátní předáci umírněných socialistů už v té době místy koketovali se spoluprací s pravicovými pučisty, petrohradské dělnické aktivisty však takový radikalismus nelákal.

V červnu také organizovali petrohradští zplnomocněnci kampaň během doplňovacích voleb do petrohradského sovětu: končilo volební období delegátů řady významných

závodů, z nichž mnohé hrály výraznou roli v revolučních událostech roku 1917. Volby skončily velkým úspěchem eserských a menševických kandidátů a posílením opozice v sovětu. Vedení sovětu bylo v té době činností zplnomocněnců stále znepokojenější [o několik týdnů dříve začala v Rusku občanská válka] a 27. června 1918 vydalo nařízení, jímž se Mimořádné shromáždění zplnomocněnců coby kontrarevoluční činitel rozpouštělo.

Je příznačné, že zplnomocněnci se nevzmohli na kloudnou reakci. Příležitost k tomu měli hned 2. července, na který už delší dobu připravovali všeobecnou stávku vyhlášenou bolševiky s velkými obavami, což se projevilo na vlně preventivních zatýkání. Ta se ovšem ukázala jako naprosté fiasko: do stávky se zapojilo mezi pěti a deseti tisíci dělníků. Život ve městě běžel dál, že probíhá stávka, bylo znát hlavně z nápisů vyvěšených na tramvaje, které stávku odsuzovaly – a také z obrovského banneru visícího z oken největší městské věznice: „Dělníci pracují, bělogvardějci stávkují – zde je pro ně místa dost“. Bylo jasné, že podpora opozici se rozplývá.

Zůstane asi navždy sporné, jak velká část petrohradského dělnictva vlastně za hnutím zplnomocněnců stála. Otevření sovětských archivů ale oproti minulosti umožňuje přesnější odhady. Podle dokumentů samotného hnutí se voleb zplnomocněnců zúčastnilo kolem šestašedesáti tisíc dělníků, tedy víc než třetina [Petrohrad jich tenkrát čítal na sto osmdesát tisíc]. To je ovšem pouze informace o počtu těch, kteří se v určitou chvíli nechali přesvědčit, aby hodili hlas do urny lidem, kteří slibovali řešit jejich situaci. Kolik z nich se angažovalo i nad rámec toho? K dispozici jsou i úřední statistiky sovětu o stávkách a jiných protestních hnutích za celé období, v nichž se počet účastníků protestů stanovuje na cca čtyřicet pět tisíc. Jak už jsme říkali, ne všechny tyto protesty měly politický rozměr a odehrály se navíc postupně během období čtyř měsíců [ani volby zplnomocněnců se nekonaly v jednotném termínu]. Počet aktivních příznivců opozice se během té doby vyvíjel. Dimitrij Čurakov došel na základě těchto čísel k závěru, že přesvědčených stoupenců mohla mít opozice v řadách petrohradských dělníků mezi dvaceti a třiceti tisíci a že v obtížných situacích mohl tento počet dočasně narůst na mnohem vyšší číslo, nikdy však tolik, aby sovětský režim vážně ohrozil. Svého vrcholu dosáhla její podpora v květnu a na začátku června, než

začala opět upadat z důvodů, které ještě probereme.

MOSKVA A STŘEDNÍ RUSKO

I mimo Petrohrad se dala opozice do pohybu. Také v provinčních městech vznikala shromáždění zplnomocněnců, v některých dokonce o něco dříve než v bývalém hlavním městě. S obtížemi se hnutí zplnomocněnců naopak prosazovalo v Moskvě, kam se v březnu toho roku hlavní město z důvodu přílišné blízkosti německé armády přesunulo. Částečně to mohlo souviset právě s tím, že s příchodem vládních institucí se do jisté míry zlepšilo i její zásobování – aspoň ve srovnání se zbytkem země.

Angažování v zplnomocněnecském hnutí nebylo jedinou formou dělnického protestu. Zvláště střední Rusko včetně Moskvy skýtalo relativně pestřejší obraz než Petrohrad a obecně Rusko severozápadní. Větší místo tu měl boj v rámci již zavedených dělnických institucí: sovětů, uvnitř kterých se opozice rovněž organizovala, a také v odborech, kde zpochybňovala jejich přeměnu v převodové páky nové moci a požadovala obnovení jejich nezávislosti na státu. V řadě organizací se jí také dařilo získat většinu a vedení převolit. Obraz byl často takový, že zatímco v létě a na podzim 1917 převládali bolševici a jejich spojenci nad umírněnými socialisty často poměrem tří ku dvěma, nyní se poměr obrátil, což napovídá, že oba tábory mohly v té době mezi dělníky spoléhat na dvě pětiny pevných stoupenců a boj se vedl o zbylou pětinu nerozhodných. To je nutné mít na paměti, když čteme u historiků o ztrátě popularity mezi dělníky [řeč je tu, pravda, pouze o dělnictvu organizovaném]. Protesty mohly mít i konfrontačnější ráz a docházelo k zásahům rudých gard, které bolševici právě v té době transformovali v Rudou armádu.

Jak opoziční strany, tak i protivládne angažovaní dělníci si uvědomovali nutnost koordinovat zplnomocněnecské hnutí v celoruském měřítku, pokud se mělo prosadit. Proto byly rychle zahájeny přípravy na velký sjezd zplnomocněnců v novém hlavním městě. Protože opozice došla k závěru, že svolání všeruského sjezdu není v daných podmínkách snadno proveditelné, rozhodlo se nakonec, že bude svolán jenom jako sjezd zplnomocněnců středního a severního Ruska, s tím, že v případě vhodných podmínek [tj. zřejmě pokud by se na místě objevil větší počet delegátů z ostatních

částí země], může se na místě prohlásit za všeruský. I tak bylo uspořádání regionálního sjezdu náročnější než tomu bylo u městských či oblastních. Nepřekvapí tedy, že místní aktivisty kromě petrohradských zplnomocněnců doplňovali i politické strany, jejichž váha v hnutí tak oproti prvním měsícům vzrostla.

Sjezd nakonec zahájil zasedání 22. července 1918 za účasti šestatřiceti delegátů, z toho asi třetiny „hostů“ z jiných částí Ruska a oficiálních zástupců politických stran. Ačkoliv sjezd byl oficiálně nestranickým, nejméně dvacet sedm z přítomných byli členy některé strany (nejvíc, jednadvacet, bylo menševiků, dále šest eserů) a pouze pět lze bez výhrad označit za bezpartijní. A u straníků zpravidla nešlo o řadové členy – někteří byli ostatně stranami delegováni s poradním hlasem. Na druhou stranu se skutečně jednalo převážně o dělníky, a to z větší části nikoliv bývalých, nýbrž stále se živících prací ve fabrice. Podle údajů sjezdu zastupovali jeho účastníci cca sto patnáct tisíc dělníků, kteří je do Moskvy vyslali – současní historici odhadují, že šlo ve skutečnosti o několikánásobně menší počet.

Zahájen byl sjezd zprávami delegátů o situaci v jejich působistiších – kromě všeobecné kritiky neefektivní hospodářské politiky bolševiků a jejich autoritářských praktik zaznívaly i stesky na rozšířenou pasivitu mezi dělníky, kteří na výzvy k obeslání sjezdu na mnoha místech ani nereagovali. Někteří (byť nemnozí) řadoví delegáti se projevovali velmi radikálně a vyzývali k ozbrojenému povstání, čímž vyvolali rozbroj, od kterého pořadatelé rychle odvedli řeč jinam. Zbytek prvního dne rokování byl věnován ekonomice: delegáti patrně ve shodě přijali rezoluci odsuzující politiku znárodňování a naopak volající po přilákání cizího kapitálu do země, obnově úvěrového systému pomocí zrušení zestátnění bank, „státním“ (nikoliv tedy dělnickým) dohledem na výrobu. Některé tyto požadavky byly po roce 1921 samotnou komunistickou stranou uvedeny v život v podobě NEPu, jiné ovšem zacházely ještě dál.

Mnohem konfliktněji proběhl druhý den sjezdu. Na pořadu dne byl vztah k sovětům a k politickým stranám – nejen bolševikům. Část delegátů vyjadřovala zklamání ze stranické politiky obecně a představovala si sjezd jako začátek nového, přísně nestranického hnutí. Proti tomu se ohradili ti, kteří na sjezdu účinkovali jako oficiální zástupci stran. Ti naopak kladli důraz na

nezbytnost pro dělnické opoziční hnutí úzce spolupracovat s dosavadními stranami, které jediné ho mohou politicky zaštitit. Jejich projevy však vyvolaly nečekaný odpor, a to nejen mezi nestraníky, ale i mezi dělnickými členy stran, kteří začali nedělnické „intelektuály“ stojící v jejich čele obviňovat ze snahy dělnické hnutí ovládnout, proti jejich plánu stavěli vizi hnutí, které dá časem vzniknout nové, skutečně dělnické straně, popřípadě hovořili o nutnosti sjednocení s tou částí dělnictva, která stále uznávala legitimitu sovětů. Organizátorům se situace viditelně vymykala z rukou, nevíme však, jak by si s ní poradili, neboť právě v tom okamžiku vtrhly do sálu ozbrojené jednotky, které účastníky sjezdu, odehrávajícího se od začátku v poloviční ilegalitě, pozatýkaly.

HNUTÍ ZPLNOMOCNĚNCŮ: HODNOCENÍ

Stejně jako rozpuštění „mimořádného shromáždění zplnomocněnců“ v Petrohradě o měsíc dříve ani rozeznání moskevského sjezdu nevyvolalo mezi dělníky reakci. Příčin je tu víc: jednak byla v té době v plném proudu občanská válka, podpořit stoupence obnovy starých pořádků ani opoziční dělníci většinou nechtěli. Kromě toho se potravinová krize po vyvrcholení na začátku června začínala částečně uklidňovat: teror prováděný bolševiky na venkově nebyl příliš efektivní, určitý přísun jídla do měst však umožnil, nehledě na to, že nouze byla do jisté míry tlumena tím, že část dělníků zkrátka z města odešla. Čurakov je toho názoru, že kdyby hnutí zplnomocněnců nastoupilo o měsíc dřív, mohlo dosáhnout mnohem větších rozměrů.

Čurakov ovšem vidí i jiný důvod, a to ten, že dělníci začínali v té době být z předávkou opozičního hnutí rozčarováni. Souviselo to s tím, jak se do hnutí postupně začaly zapojovat zástupci opozičních stranických špiček. Už dříve dávali dělníci příležitostně najevo nelibost, pokud měli dojem, že strany upřednostňují doktrinální spory a boj o moc před řešením praktických problémů [tak železničáři přímo v říjnových dnech 1917 dělali v tom směru nátlak jak na bolševiky, tak na jejich odpůrce]. Ani v roce 1918 na ně umírnění socialisté nepůsobili lépe, a to občas ani na ty, kteří se v protestním hnutí angažovali jako místní organizátoři: na jednání petrohradských zplnomocněnců zaznívaly výhrady k bojkotování voleb do sovětů a systematickému ignorování institucí, v nichž byla opo-

zice v menšině. Jako argument se uváděla nutnost využít volební kampaň k oslovování neopozičních dělníků. Ani později nebyl dojem napraven: propagování protirežimního sjezdu v týdnech před jeho konáním na dělníky nemohlo působit jinak než rozpačitě, když se největší důraz kladl na teoretické dokazování, proč jsou snahy o zavedení socialismu v ekonomicky zaostalém Rusku nutně předčasné a proč by tudíž sověty neměly být vládními institucemi. Na srdci také umírněným socialistům ležela obnova války s Německem, až potom přicházely na přetřes ekonomické těžkosti, přičemž na řadu z nich, kupříkladu nezaměstnanost, agitátoři nezdůrazňovali. Brzy se jim to vymstilo.

Věci byly nicméně ve skutečnosti složitější. Nestály tu proti sobě stranická inteligence a masa dělníků, nýbrž byla mezi nimi i třetí vrstva dělnických aktivistů, často avšak ne vždy členů některé strany, stále činných v dělnických povoláních a věnujících se aktivismu o svém volném čase. Bez jejich součinnosti neměla žádná politická strana šanci dělníky mobilizovat, což platilo už před rokem 1917. Svým rozhledem a vzděláním (kterého obvykle dosáhli jako samouci) se odlišovali od zbytku dělnictva, nebyli však odtřezeni od jeho reality a dokázali efektivně tlačit na své stranické vedení. Tak na začátku jara 1918 dokázali převzít iniciativu v době, kdy byly stranické sekretariáty ochromené, a později se proti nim byli schopni vymezovat. Stejná mezivrstva „dělnické inteligence“ existovala i u bolševiků. Svědčí o tom petrohradské „obvodní dělnické konference“ pořádaných petrohradským sovětem na přelomu května a června 1918 za účelem prodiskutování aktuální situace a poskytnutí zpětné vazby. Jelikož opozice volbu delegátů z větší části bojkotovala, byly zhruba ze tří čtvrtin složeny z členů komunistické strany a jejich spojenců. Přesto se k ekonomické politice bolševiků většina přítomných vyjadřovala ostře kriticky a provládní rezoluce mohly získávat méně než třetinu hlasů. Po vypuknutí občanské války ovšem vzpurná nálada rychle pominula.

Snaha o zavedení alternativních dělnických institucí konkurujících sovětům tedy bídne selhala. Čurakov se přesto domnívá, že mohly mít svůj smysl: doplnit dosavadní organizace dalšími, které by na rozdíl od nich nebyly pod palcem politických stran, nebylo podle něj absurdním nápadem. To ovšem nechtěli umožnit nejen bolševici, ale v zásadě ani jejich so-

cialističtí nepřátelé, kteří se celou dobu snažili shromáždění zplnomocněnců ovládnout neformálními kanály a protlačit do nich svou agendu. Tím pomohli vlastní projekt pohřbit.

K zahození nebyla ani myšlenka sborů zplnomocněnců jako nevládních organizací, skrze něž by dělníci mohli tlumočit své zájmy a požadavky nezávisle na státu. Mnoho dělníků mělo pocit, že se nejen ze sovětů, ale i odborů a továrních rad stávají pouhé převodové páky vládního rozhodování. Nestátní dělnické instituce mohly zmírnit nežádoucí jevy, které se už tenkrát začínaly projevovat, a zajistit určitý pluralismus v rámci revolučního státu, jehož potřebu ovšem bolševici [k vlastní škodě] neviděli. Nutno říct, že pro ně těžko mohla být přijatelná představa umírněných socialistů, podle kterých se mělo dělnictvo vzdát moci a podělit se o ni se středními vrstvami.

Nenásilné opoziční hnutí dělníků tedy v červenci odumřelo. Zato na Urale právě v té době nabylo neobyčejně krvavou podobu.

DĚLNICKÁ POVSTÁNÍ

Průmyslový Ural byl vždy pestrou a svéráznou oblastí. Bolševici tu už v roce 1905 měli silnou podporu, nikoliv však monopol. Vedle hutnictví tu hrál významnou úlohu zbrojní průmysl a zbraně byly proto v tomto regionu všudypřítomné. Po vzpouře československých legionářů na konci května se také Ural ocitl přímo v bojové zóně.

Tak se stalo, že dělnická nespokojenost tu na mnoha místech přerostla v ozbrojené povstání. Vedle stížností na materiální podmínky tu jako rozbuška prvořadou úlohu hrály odvody do armády, které byly nepopulární, ať k nim sahala kterákoliv strana – a právě zde ve frontové oblasti k nim všichni sahal nejčastěji. Je příznačné, že jak „bílá“ protisovětská, tak i „rudá“ prosovětská povstání měla velmi podobný průběh, vyznačující se vtrhnutím davu do budov, v nichž úřadovala místní moc, pobitím všech funkcionářů a divokým vražděním dalších v ulicích, domech nebo i nemocnicích. Dalším společným rysem „bílých“ a „rudých“ povstání bylo, že nejúpornější a nejlépe organizovaná byla ta, v nichž povstali dělníci navazovali spolupráci s rolnickými vzbouřenci v přilehlých oblastech.

Povstání [zatím jen protisovětská] se porůznu objevovala od června. S přehledem nejrozsáhlejším se však stalo povstání v Iževsku a Votkinsku, průmyslových městech na středním toku Volhy, přibližně devět set kilometrů východně od Moskvy. Iževsk měl tenkrát padesát tisíc obyvatel, Votkinsk kolem třiceti tisíc.

Hlavním zaměstnavatelem byla v Iževsku celonárodně významná zbrojovka. Existovala tu od osmnáctého století a její pracovníci byli z velké části dělníky několikáté generace, vysoce kvalifikovaní a s odpovídajícím nadprůměrným platem, nadto i se zdravotním pojištěním a nárokem na důchod od šestapadesátí v době, kdy nejen v Rusku, ale ani jinde v Evropě většina starých lidí žádný důchod nedostávala. Často vlastnili zahrádku a pár kusů dobytka, kromě toho si přivydělávali pronajímáním části svých [firmou vlastněných] domků podnájemníkům. Podobná byla situace ve Votkinsku s jeho velkým strojírenským podnikem.

Politicky byl Iževsk nestabilní: v listopadu 1917 místní dělníci hned po prvních zprávách o revoluci v Petrohradě nastolili i zde sovětskou moc. Už v dubnu 1918 tu však vypukl konflikt mezi bolševiky a levicovějšími esery – maximalisty, který skončil nasazením Rudé armády, v květnu pak získali v Iževském sovětu většinu pravíkoví socialisté, načež ho bolševici rozehnali, aniž by to vyvolalo odpor [volební účast se pohybovala kolem dvaceti procent, což napovídá, že řada dělníků ztrácela důvěru v politické strany obecně, přestala od nich očekávat řešení a stahovala se do pasivity].

Nespokojenost tu ovšem pod povrchem doutnala. Část důvodů byly podobná jako jinde v Rusku: nedostatek potravin a dalších základních potřeb, nezaměstnanost, atd. K tomu přistupovaly i některé další, příznačné pro tuto oblast: tak jako na mnoha jiných místech v Urale a Povolží byla místní moc v rukou vnitrostranické „levé opozice“ bolševiků a jejich spojenců [levých eserů, anarchistů, zejména však eserů – maximalistů]. Tato opozice byla na celostátní úrovni přehlasována stranickým křídlem kolem Lenina, v tomto regionu však vykonávala místní moc, a to nepříliš obratně: až maniakálně se zaměřovala na boj s „maloměšťáckými tendencemi“ mezi dělníky, což zejména ve Votkinsku spočívalo zejména ve snahách ze-

společnit dělnické osobní zahrádky a výnosy z podnájmů.

V obou městech se vzdorovitá nálada organizovala mimo jiné ve svazu frontových vysloužilců – Iževský měl na čtyři tisíce členů, votkinský sotva pětinu tohoto počtu. Většina řadových členů byla víceméně apolitická, proti režimu je ovšem popouzel fakt, že po návratu z fronty zjistili, že jejich pracovní místa jsou často obsazena dělníky evakuovanými před postupujícími Němci ze západních území. Vedení svazu, v němž figurovali i bývalí důstojníci, pak bylo vyložene nacionalisticky a protisovětsky naložené a už dlouho vyhlíželo příležitost ke vzpouře. Nadějně vyhlídky se začaly objevovat začátkem srpna, kdy protibolševická „Lidová Armáda“ dobyla Kazaň a přiblížila se tak na několik stovek kilometrů k Moskvě, hlavně však velmi blízko k Iževsku. Pokus bolševiků zformovat z dělníků dobrovolnické jednotky se setkal jen s velmi malou ochotou: byli obviňováni, že povstání československých legionářů, které v květnu občanskou válku zahájilo, sami vyprovokovali svým agresivním chováním vůči nim.

Když Iževský sověť přikročil k povinné mobilizaci, vyústila konfrontace mezi ním a svazem vysloužilců 7. srpna 1918 v povstání. Spor běžel o to, jestli jeho mobilizovaní členové obdrží zbraně již ve městě nebo až po cestě [vedení svazu požadovalo první řešení a své členstvo strašilo tvrzením, že se je bolševici snaží úskokem vylákat neozbrojené z města a tam zlikvidovat; představitelé sovětu se zase obávali, že svaz se chystá provést ve městě převrat]. Vyhrocení situace bylo přítom z velké části náhodné: na shromáždění tohoto rána se ukázalo, že řadoví veteráni jsou mnohem méně než jejich představitelé náchylní ke střetu a přinutili je ke kompromisu. Právě v tu chvíli se ovšem dav pokusila rozehnat trojice milicionářů poslaných tam v důsledku velmi špatného odhadu situace sovětem. Stejně jako tolikrát [zejména 7. listopadu 1917!] i nyní náhoda spustila neplánovaný spád událostí, kterého ovšem dokázala využít dobře organizovaná skupina dopředu připravená na všechny příležitosti.

Následovala zteč na budovu sovětu a krvavý pogrom, který malokdo z jeho vedení přežil. Nezůstalo jen u něj: masakr se přesunul do ulic a podílela se na něm velká část Iževské-

ho dělnictva. Pokusy bolševiků dobýt pomocí chatrných loajálních sborů, které ještě nebyly odveleny na frontu, město zpět, byly odraženy, naopak o deseti dní později, 17. srpna, dobyli povstalci za přispění tamních vysloužilců blízký Votkinsk, kde se vražedné scény opakovaly, opět se zapojením místních. Povstalci, v jejichž čele stáli kromě někdejších důstojníků z povolání hlavně praví esei, uznali vládu KOMUČe v Samaře a sami začali expandovat do okolní oblasti. Rolníci se k nové moci stavěli příznivě, a tak brzy ovládlo iževské povstání území o cca dvanácti tisících kilometrů čtverečních s až osmi seti tisíci obyvateli.

Ne všude ale byli vítáni: když na samém konci srpna obsadila jejich armáda město Sarapul, vnímali ji místní dělníci jako okupanty (ti byli převážně zaměstnaní v kožedělném průmyslu, který byl v roce 1917 vyvlastněn soukromým majitelům – naproti tomu iževská zbrojovka i votkinská strojírna byly již před válkou státní) a bylo jasné, že jejich sympatie zůstávají na straně bolševiků. Také vstřícnost rolníků měla místy své výjimky. Nepřízeň obyvatelstva je ovšem pro povstaleckou armádu velký problém. V každém případě vidíme, jak různorodé bylo v té době ruské dělnictvo, což snižovalo pravděpodobnost, že bude vždy celé stát na jedné straně barikád.

V samotném Iževsku byla vláda sovětu po deseti dnech nahrazena vládou zástupců KOMUČe, heslo „všechnu moc sovětům, nikoliv stranám“ tak oficiálně platilo jen několik hodin. Na rozdíl od většiny oblastí Ruska, v nichž byla sovětská moc svržena, se ovšem sovět stejně jako ve Votkinsku na moci stále podílel. Bylo to dáno tím, že právě dělníci tu byli výrazným iniciátorem změny režimu. Na sociální výdobytky posledních měsíců také nikdo ani nesáhl (osmihodinová pracovní doba, srovnání platů ve fabrikách...), a už vůbec se tu na rozdíl od jiných částí Povolží nemluvílo o restituci vyvlastněných podniků – jak jinak taky, když byly státní už několik desítek let. Verbování do Lidové armády se tu v prvních dnech setkalo s nezanedbatelným ohlasem, a její místní důstojníci povětšinou pocházeli [opět netypicky] z řad místních obyvatel, často dokonce místního dělnictva. Zdálo se tedy, že nebolševická cesta k socialismu před sebou měla slibné vyhlídky.

Zdání klamalo. Plně se to ukázalo po polovině září, kdy začala Lidová

armáda před reorganizovanou (nebo spíš teprve skutečně zřízenou) Rudou armádou na všech frontách ustupovat, už předtím však bylo problémy možné tušit. Od samého začátku vládla nevraživost, ba nenávisť, mezi iževskými esery a důstojníky – ti druzí stále více volali po vládě tvrdé ruky ve městě a obdivně pošilhávali po vývoji v Povolží a na Sibiři, kde byli umírnění socialisté postupně vytlačováni vojenskými diktaturami. Oba tábory se ovšem dokázaly shodnout na omezení dělnické samosprávy: nová moc organizovala nové volby dělnických zástupců ve vedení pracovišť, ti však byli odpovědní právě vedení a jedině jím mohli být odvoláni – nikoliv svými voliči. Ani s potravinovou otázkou si moc poradit neuměla: brzy se začala uchylovat k stejným postupům, jako před ní bolševici: k rekvizicím na venkově. Tím opadla její počáteční popularita mezi rolnictvem, a i s výplatou dělnických mezd začaly být těžkosti. Na popularitě jí nepřidaly ani odvody do Lidové armády, k nimž se uchýlila poté, co se původní příliv dobrovolníků ukázal jako nedostatečný, ani přísné tresty za vyhýbání se armádní službě, což byl jeden z původních důvodů nevole vůči bolševikům.

Jednou z hlavních výtek pravice vůči bolševikům bylo autoritářství a teror. Sami ovšem u moci nic lepšího nepředvedli. Po převzetí moci v Iževsku i Votkinsku sice byli znovu přijati do zaměstnání dělníci propuštění dříve z důvodu podpory tehdejší opozice, zato začali být rychle propouštěni příznivci moci předchozí. Volby pak byly „svobodné“ jen z pohledu těch, kteří s novými poměry souhlasili. Skončila činnost tajné policie (ČEKA), nová Vyšetřující komise pro boj s bolševismem se jí nicméně plně vyrovnala. Bylo oficiálně trestné vyjadřovat se proti Ústavodárnému shromáždění (a tedy i ve prospěch vlády sovětů, třeba i bez bolševiků). A co se teroru týče, ten nabral nebývale na obrátkách: v prvních dnech byl z velké části spontánním dílem dělníků, postupně však nabyl úřední podoby, což mu nijak neubralo na ostrosti. Naopak byli hromadně zatýkáni nejen řadoví straníci, ale i jejich rodinní příslušníci, bití ve věznicích bylo na pořadu dne stejně jako hromadné popravy na nábřeží, a s přibývajícími vojenskými porážkami se teror stupňoval.

Není tedy divu, že původní nadšení iževských a votkinských dělníků

během několika měsíců vyprchalo a ke konci po něm nebylo ani památky. Když 7. listopadu 1918 vstoupila Rudá armáda do Iževska a o pět dní později do Votkinska, nesetkala se s žádným odporem.

RŮZNÉ FORMY DĚLNICKÉ OPOZICE PROTI BOLŠEVIKŮM – SHRNUTÍ

Viděli jsme, že opozice části ruského dělnictva proti politice bolševiků na sebe v roce 1918 brala různé podoby, a naznačili jsme, že rozdíly měly zčásti regionální povahu: v Petrohradě (a severozápadním Rusku) byly nejvýraznější pokusy budovat paralelní instituce konkurující sovětům („rady zplnomocněnců“), v Moskvě a středním Rusku byl více rozšířený boj o většinu a nadvládu v institucích dosavadních (hlavně v odborových organizacích), na Urale se pak nejvíc sahlo po zbraní.

Na příčinách těchto rozdílů dodnes není shoda. Současný ruský historik V. P. Buldakov je toho názoru, že se tu projevovaly sociální rozdíly mezi dělníky jednotlivých regionů: kvalifikovanou dělnickou aristokracií v hutnictví, která udávala takt dělnictvu v Petrohradě, mnohem méně kvalifikovanou a hůře placenou pracovní silou činnou v moskevském a vůbec středoruském textilním průmyslu, a zcela svérázným a rozmanitým dělnictvem uralským. Pokud by to tak bylo, znamenalo by to, že politická jednota tak pestré třídy byla vždy křehká a spoléhání na její neochvějnou podporu ošemetné.

Jiný historik, D. O. Čurakov, na kterého jsme tolik odkazovali, si naopak myslí, že tyto sociální rozdíly by se neměly přeceňovat, zato by se neměla podceňovat rozdílná politika místních úřadů: v Petrohradě Zinovjev, který po přesunu hlavního města jako jediný z vedení Komunistické strany zůstal na místě, byrokratickými opatřeními politický prostor dělníků tak omezoval, že myšlenka bojkotu oficiálních institucí a zakládání nových se sama nabízela; v Moskvě byla politika vlády v tomto směru o poznání pružnější a opozice [byť nikoliv ta stranická] se tak mohla snáze projevovat přes oficiální kanály, i když i tam jí byly kladeny překážky, včetně státního násilí; konečně na Urale se místní moc, často v rukou bolševické „levé opozice“, levých eserů, eserů–maximalistů a anarchistů, projevovale vyloženě dogmaticky a její snahy o okamžité uskutečnění socialismu nejednou vypadaly spíš

jako válčení s dělníky a jejich šikanování. Často se říká, že „levá opozice“ se mohla lépe než Lenin vyrovnat s tehdejšími problémy a neupadnout přitom do autoritářství, k němuž nakonec Rusko dospělo. Možné to je, ale jedná to ve světle řečeného brát nebudeme...

Každopádně vidíme, že v dějinách ruské revoluce je dodnes mnoho neznámých a že o tom, co bylo vlastně ve hře, budou historikové diskutovat ještě dlouho.

SOCIALISTICKÁ OPOZICE KRACHUJE, OBČANSKÁ VÁLKA POKRAČUJE

Během léta 1918 dělnické protesty postupně opadly. Částečně to souviselo s tím, že dělníci (aspoň mimo Ural) nechtěli pomáhat druhé straně, částečně s tím, že socialistická opozice se zklamala.

Ale ani tam, kde získala moc, se jí dobře nevedlo. Eseři byli od začátku nejednotní. Nejpravicejší z pravých eserů se už dávno od socialismu vzdělili natolik, že se k němu hlásili už jen podle jména. Jejich cílem bylo kromě vítězství nad Německem zavedení liberálního parlamentního systému a v zásadě i návrat k tržní ekonomice. Mnoho dalších se naopak zcela nezřeklo svých původních myšlenek a s nějakou formou „revoluce“ ve společenských vztazích počítalo. Rozhádanost jejich vlády v Samaře byla od začátku patrná a jejich vůdce Černov, který patřil k druhé skupině, ani nezažíval z emigrace na jejich stranické plénium, neboť věděl, jakou averzi v pravém křídle strany vyvolává. Svým násilným verbování obyvatel do Lidové armády (na němž se mimochodem podíleli i českoslovenští legionáři, například veřejným bičováním rodičů těch, kteří před verbířem utekli) se eseři připravili o náklonnost, kterou k nim původně zejména rolnictvo chovalo. A nakonec byli svrženi silami ještě dál napravo od nich.

Při budování Lidové armády se samarská povstalecká vláda opírala o dobrovolníky z řad důstojníků bývalé carské armády. Ti dávali od začátku najevo, že nejen socialismus, ale ani nějaká parlamentní demokracie pro ně není přijatelná a že jejich ideálem je obnova starého hierarchického řádu z doby před rokem 1917. Vynutit si jejich poslušnost se ukázalo být nad síly vlády. Na Sibiři kdysi liberální kadeti („konstituční demokraté“), nyní

již stoupenci vojenského režimu, již v červenci svrhli vládu eserů v Omsku a nastolili svou vlastní. V srpnu vznikla na Urale další, které i v Samaře dávali důstojníci najevo přízeň. Kadeti a monarchisté nerozlišovali mezi pravými, levými či středovými socialisty, jak se přesvědčila řada velmi protibolševických a proválečných eserských politiků, kteří byli v té době na Sibiři zastřeleni. Zatím v Povolží nastupovala do protiútoků Rudá armáda. I v ní tvořilo velení carské důstojnictvo, jehož loajalitu si ovšem bolševici pojistili nejen přítomností dohlížejících politických komisařů, ale také tím, že rodiny důstojníků žily o stovky kilometrů dál pod politickým dozorem a za jejich věrnost ručily. Na začátku září Rudá armáda opět dobyla Kazaň, na začátku října Samaru. Konzervativci dál vládli na Sibiři, eserům však zbyly jen oči pro pláč: na obou stranách fronty byla nyní jejich strana zakázána.

Ani ty síly, které se snažily být bolševikům opozicí zleva (leví eseři, eseři–maximalisté, anarchisté) neslavily úspěch. Zejména leví eseři promrhali výhodnou situaci, kterou jim jejich odpor proti teroru na venkově vynesl. Ze svého odporu totiž v srpnu 1918 slevili poté, co bolševici provedli zdánlivý obrat a prohlásili, že za oporu socialismu považují na vesnici nejen bezzemky chudé rolníky, ale i rolníky střední. Fakticky pokračovaly rekvizice jako dřív, leví eseři se však již nestavěli do čela odporu. O to silněji volali po svaté válce za socialismus s Německem a všeobecné mobilizaci za tím účelem, jakoby neviděli, jak neochotní jsou lidé mobilizovat proti čemukoliv. V protokolu posledního sjezdu levých eserů, proběhnuvšího na podzim již v ilegalitě, se objevují stížnosti delegátů na to, jak těžko se jim politika jejich strany rolníkům vysvětluje a jak trapně si připadají. Když proto po zákazu pravých eserů a menševiků postavili bolševici mimo zákon i levé esery, rozpustili již upadající organizaci. Vůči individuálním členům přitom postupovali mnohem mírněji než v případě pravicových socialistů. Během celé této doby totiž leví eseři zdůrazňovali, že ať jsou přehmaty bolševiků jakékoliv, jsou stále lepší než jejich nepřátelé v Povolží a na Sibiři, s nimiž odmítali jakoukoliv spolupráci. Řadě z nich byl proto umožněn přestup do místních organizací Komunistické strany.

Proti bolševikům, kteří zakázali všechny ostatní strany, tak už orga-

nizovaně stáli pouze reakční konzervativci, kteří vedli otevřený teror proti velké většině obyvatel – dělníkům, rolníkům, národnostním menšinám a neskrývali, že hájí pouze zájmy úzké elity. Bez alespoň pasivní podpory nezanedbatelné části obyvatelstva (třeba i ve jménu menšího zla) ovšem občanskou válku vyhrát nelze. I ti vesničané, kteří povstávali proti sovětům se zbraní v ruce (tzv. „zelení“, nezávislí jak na „bílých“, tak na „rudých“), svůj odboj rychle pozastavovali, jakmile se „bílé“ objevovali na obzoru, a to až do chvíle, kdy byli zahnáni. I když občanská válka zuřila až do konce roku 1920 a potoky krve, které tekly v roce 1918 a které jsme popsali výše, nebyly nic proti tomu, co v následujících dvou letech přišlo, masové opoziční hnutí dělníků už se neopakovalo – jen rudý teror proti venkovu (a nejen proti „kontrarevolucionářům“), zelený teror proti městům (a nejen proti bolševikům, neboť pro mnoho rolníků již byli nepřáteli všichni obyvatelé měst), bílý teror proti všem s výjimkou lépe situovaných. Vláda bolševiků již v zásadě ohrožena nebyla, a tak můžeme naše líčení v tomto bodě ukončit.

Svou vizi socialismu ovšem neprosadili: tváří v tvář obřím problémům pod tlakem zaváděli opatření, která by ještě na počátku roku 1918 pokládali za herezi (počínaje obnovením hierarchické armády místo demokratických domobran), a každé takové opatření zavdávalo podnět k tvrdé vnitrostranické rozepři. Někteří pod vlivem opuštění tolika bodů původního programu dospěli k rozčarování a cynismu a pouhé snaze, aby systém „nějak fungoval“ (na Stalinově případě můžeme vidět, kam až může taková deziluze dospět), jiní usilovali o uchování původních ideálů i za těchto nepříznivých okolností. Tak jako tak, systém, který po občanské válce vznikl, se velmi lišil od toho, co si v letech 1917 a 1918 představovali.

A CO
ČTEŠ
TY

?

Solidarita
30 Kč
SOC SOL

**SOLIDARITA
VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
WWW.SOC SOL.CZ**

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370
Redakční e-mail: redakce@socsol.cz
Předplatitelský e-mail: predplatne@socsol.cz
Doručovací adresa: Socialistická solidarita,
P.O. Box 469, 111 21, Praha 1

ŠÉFREDAKTOR:
Martin Šaffek

REDAKČNÍ RADA
Mina Baginová, Vojtěch Jandera, Jan Májiček, Kryštof
Neřold, Vojtěch Roček, Martina Veverková

SAZBA:
Martin Šaffek

KOREKTURY
Soňa Tichá

**PRODEJNÍ MÍSTA
ČASOPISU:**

kavárna Praha Husova 18, Brno	Galerie Tranzitdisplay Ditrichova 9, Praha 2
Kavárna Tři Očásci Třída Kpt. Jaroše 18, Brno	klub Brácha na triku Oldřichova 40, Praha 2
Galerie TIC Radnická 4, Brno	Mint shop Slezská 15 Praha 2
Kamenný obchod Fair&bio, Sokolovská 29, Praha 8	

**ČASOPIS SOLIDARITA JE NEVÝDĚLEČNÉ
PERIODIKUM. UTRŽENÉ PENÍZE
JSOU INVESTOVÁNY ZPĚT DO NÁKLADU
NÁSLEDUJÍCÍHO ČÍSLA.**

ZA ČÍM STOJÍME

PROTI IRACIONÁLNÍMU A ABSURDNÍMU SYSTÉMU

Globální kapitalismus je systém nerovností, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většinu možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky. Ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatku.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku ČSSR, SSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námězdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systémové změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace. Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve

skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatí, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

SOC SOL V SOCIÁLNÍM HNUTÍ

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasummit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG). Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den dříve.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový protest proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická organizace pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly organizace pouze tři, mj. SocSol. Stavba základny je nakonec zastavena, což znamená

velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP a Věcí veřejných chystá drastické škrtý v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformu a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpěstřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje od samého počátku.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře organizuje dosud největší studentské protesty od roku 1989. Deset tisíc studentů pochoduje Prahou v rámci tzv. Týdne neklidu. Do něj se zapojí další tisíce studentů po celé republice a organizují happeningy, přednášky a debaty. Plánované vysokoškolské reformy jsou zastaveny.

2012

Protesty proti pravicové vládě škrtů sílí. Členové SocSol se aktivně podílejí na vzniku platformy STOP VLÁDĚ. Ta spojí přes 50 odborových svazů, občanských iniciativ a zájmových sdružení. Uspořádá několik protestních akcí včetně více jak 100 000 demonstrace na Václavském náměstí. Ta se stane symbolem odporu proti neoliberálním reformám.

2013

Zvedá se další vlna protiromských pochodů, v některých případech se rozvíjejí v pouliční násilí. Aktivisté SocSol pomáhají s organizací protiakcí. Díky blokádám neonacistických pochodů se daří držet davu „slušných Čechů“ mimo romská sídliště.

2014

V druhé polovině roku začínají stále více proudit informace o dojednáváných smlouvách TTIP a CETA. SocSol se zapojuje do společné platformy STOP TTIP CZ, která začne pořádát semináře, konference a debaty o TTIP a uspořádá také první demonstraci proti oběma smlouvám.

2015

Především v souvislosti s katastrofální humanitární situací v Sýrii a Iráku přichází do Evropy vlna uprchlíků z této oblasti. Českou republikou se přelévá vlna islamofobie, aktivitu začínají rozvíjet rozličné rasistické a fašistické spolky. Autentická levice včetně SocSol organizuje protidemonstrace, jako koordinační platforma vzniká Zleva proti xenofobii.

NÁŠ BOJ POKRAČUJE. PŘÍDEJTE SE K NÁM!

PRODEJNÍ MÍSTA
ČASOPISU:

KAVÁRNA
PRAHA
HUSOVA 18
BRNO

KAVÁRNA
TŘI OCÁSCI
TŘÍDA KPT. JAROŠE 18
BRNO

GALERIE TIC
RADNICKÁ 4
BRNO

KAMENNÝ OBCHOD
FAIR&BIO
SOKOLOVSKÁ 29
PRAHA 8

GALERIE
TRANZITDISPLAY
DITRICOVA 9
PRAHA 2

KLUB
BRÁCHA NA TRIKU
OLDŘICHOVA 40
PRAHA 2

MINT SHOP
SLEZSKÁ 15
PRAHA 2